

OPINNÄYTETYÖ

Neurokehityksellisiä häiriöitä omaavan nuoren taloudenhallinnan ohjaus

Pasi Mähönen ja Anne Sorjanen

Yhteisöpedagogi (AMK), Järjestö- ja nuorisotyö
(210 op)

(11/2024)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi (AMK), Järjestö- ja nuorisotyö

Tekijät: Pasi Mähönen ja Anne Sorjanen
Opinnäytetyön nimi: Neurokehityksellisiä häiriöitä omaavan nuoren taloudenhallinnan ohjaus
Sivumäärä: 48 ja 6 liitesivua
Työn ohjaaja(t): Outi Väyrynen
Työn tilaaja(t): Hoivatie Oy / Kuopion Nuortentalo

Tässä opinnäytetyössä käsitellään neurokehityksellisiä häiriöitä omaavien nuorten taloudenhallinnan tilaa. Työn tavoitteena oli kartoittaa kyselyllä nuorten taloustaitoja ja kehittää budjetointiväline, jonka avulla he oppivat paremmin suunnittelemaan raha-asioitaan. Työn tilaajana toimi Aivoliitonpalvelut oy, Kuopion Nuortentalo ja myöhemmin Hoivatie oy. He toivoivat meiltä aiheeseen liittyvää opinnäytetyötä, jolloin he saisivat käyttöönsä toimivia työkaluja nuorten taloudenhallinnan ohjaamiseen.

Opinnäytetyömme teoriaosuudessa avataan avainkäsitteitä pohjautuen kirjallisuuteen. Olemme myös hyödyntäneet aiemmin tekemämme benchmarkkaus-tehtävää ja tulevaisuuden tiedonkeruutehtävää, missä ammattilaisten haastattelut ovat tuoneet lisäarvoa työllemme. Teoriatieto auttoi meitä ymmärtämään opinnäytetyömme kohderyhmän elämänhallinnan haasteita mukaanlukien taloudenhallinnan taidot. Analysoimalla tietoa lähdimme rakentamaan sopivaa työkalua nuorten taloudenhallintaan.

Opinnäytetyömme aineiston keräämisen menetelminä käytetään kyselyä, haastattelua, benchmarkkausta ja tulevaisuuden tiedonkeruutehtävää. Opinnäytetyömme tuotoksena syntyi alkukartoituskyselylomake, kysely ja kuukausibudjetoinnin excel-pohja. Nämä työkalut jäävät opinnäytetyömme tilaajan käyttöön. Korostamme, että opinnäytetyömme tuotos on validi käytettäväksi laajemminkin taloudenhallinnan ohjaustyössä

Asiasanat: Taloudenhallinta, neurokehitykselliset häiriöt, tuettu asuminen, kuukausibudjetointi.

ABSTRACT

Bachelor of Humanities, Community Educator
Degree Programme in NGO and Youth Work

Author: Pasi Mähönen ja Anne Sorjanen

Title: Financial guidance for young people with neurodevelopmental disorders

Number of Pages: 48 and 6 attachment pages

Supervisor(s): Outi Väyrynen

Commissioned by: Hoivatie Oy / Kuopion Nuortentalo

In this thesis we investigate how young people with neurodevelopmental disorders manage their financial matters. The goals of the work were to survey the financial skills of youths using a questionnaire and to develop a budgeting tool to help them learn to better plan their financial affairs. The work was commissioned by Aivoliitonpalvelut oy, Kuopio Nuortentalo and later Hoivatie oy. They wanted us to produce a thesis on the topic so that they would have access to functional tools to guide young people's financial management.

In the theory part of our research, key concepts are explained in further detail based on research literature. We have also made use of a benchmarking task we completed earlier and a future data collection task, where interviews with professionals have brought added value to our work. Theoretical knowledge helped us to understand the challenges in life management faced by the target group of our research, including challenges in the area of financial management skills.

By analyzing the information, we set out to build a suitable tool to help youths manage their finances. The methods of data collection included a survey, interviews, a benchmark task and a future data collection task. The output of our thesis consists of an initial survey questionnaire form, a survey and an Excel template for monthly budgeting. These tools will remain available to the commissioner of our thesis. We emphasize that the output of our research is valid for use wherever guidance on financial management is needed.

Keywords: Financial management, neurodevelopmental disorders, supported housing, monthly budgeting.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	TILAAJA JA TARVE.....	9
	2.1 Tilaaja	9
	2.2 Kehittämistyön tarve.....	10
	2.3 Kohderyhmä.....	13
	2.4 Ratkaisuja taloudenhallintaan ja tietoperustaa.....	14
3	KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ JA AVAIN- JA ASIASANOJA.....	18
	3.1 Neurokehitykselliset häiriöt ja tuettu asuminen.....	18
	3.2 Taloudenhallinta ja kuukausibudjetointi.....	19
	3.3 Talous- ja velkaneuvonta, edunvalvonta, oikeusaputoimistot, ulosottolaitos	20
	3.4 Takuusäätiö, Nuorisoasuntoliitto, Taloustaitohanke ja Seurakunta.....	22
4	TYÖN KEHITTÄMINEN KUOPION NUORTENTALOLLA	24
	4.1 Työn kehittäminen	24
	4.2 Yhteiskehittäminen	26
5	KEHITTÄMISTYÖMME MENETELMÄT	28
	5.1 Haastattelu velkaneuvontaan	28
	5.2 Kuopion Nuortentalon aluepäällikön haastattelu.....	30
	5.2 Kyselyn ja kuukausibudjetoinnin toteutus.....	32
	5.3 Kvalitatiivisuus ja kvantitatiivisuus.....	32
6	TUOTOS	34
7	ANALYSOINTIA.....	35

7.1 Kyselyn vastausten analysointia	35
7.2 Kuukausibudjetoinnin tekeminen nuorten kanssa	39
8 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	41
9 YHTEENVETO JA POHDINTAA OMASTA NÄKÖKULMASTA	43
9.1 Jatkokäyttö työkaluille	44
10 TILAAJAN PALAUTE	45
LÄHTEET	46

1 JOHDANTO

Selvitämme opinnäytetyössämme neurologisia häiriöitä omaavien nuorten taloudenhallintaan liittyviä haasteita sekä nuorten omaa tietämystä talousasioiden hoitamisesta. Tietoperustamme käsittelee taloudenhallintaa, taloudenhallintaa nuorilla sekä neurokehityksellisiä häiriöitä omaavien nuorten taloudenhallintaa sekä tietoa neurokehityksellistä häiriöistä. Taloudenhallintaa on tutkittu paljon ja sitä tutkitaan jatkuvasti. Sen sijaan neurokehityksellisiä häiriöitä omaavien nuorten taloudenhallinnasta on vähän tutkimustietoa. Opinnäytetyömme tuo lisäarvoa kohderyhmän tutkimukselle. Tavoitteenamme oli saada tuetussa asumisessa asuville nuorille työkalu budjetoinnin tekemistä varten sekä alkukartoituslomake avuksi selvittämään nuoren tarvetta talousasioiden ohjaamisessa. Työn tilaajana toimi Aivoliitonpalvelut oy, Kuopion Nuortentalo, jonka liiketoiminta siirtyi 1.10. 2024 Hoivatie Oy omistukseen. Nuortentalo Kuopion palvelutoiminta jatkuu kuitenkin entisellään nykyisissä tiloissa, eikä liiketoimintakaupat vaikuttaneet opinnäytetyömme tekemiseen.

Useilla nuorilla on taloudenhallintaan liittyviä haasteita, joista he eivät selviä ilman tukea tai ohjaamista. Olemme työskennelleet ohjaajan tehtävissä opintojemme aikana, joten kokemuksemme myötä meille ovat tulleet tutuiksi nuorten rahankäyttöön liittyvät ongelmat. Työskennellessämme Kuopion Nuortentalolla, neurokehityksellisiä häiriöitä omaavien nuorten parissa, olemme huomanneet heillä omien raha-asioden hoitamiseensa liittyvää epävarmuutta ja osamattomuutta. Juuri tästä syystä tarvitaan ohjaustyöhön toimivia ja helppokäyttöisiä menetelmiä, joilla nuori saadaan ymmärtämään menojaan ja tulojaan. Tavoitteena on saada nuoret suunnittelemaan talouttaan järkevästi, jotta velkaantumiselta ja ulosottomerkinnöitä välttyttäisiin. Tämä vahvistaa nuoren minäpystyvyyttä ja tuottaa onnistumisen kokemuksia siitä, että nuori kykenee itsenäiseen asumiseen.

Monella Nuortentalolla asuvalla nuorella ei ole välttämättä normaalia kokemusta taloudenhallinnasta. Perheeltä saatu malli ja ylisukupolvisuus talousasioiden hoitamisessa vaikuttavat heidän käyttäytymiseensä ja käsitykseensä rahan käytöstä. Normaalina taloudenhallinnan kokemuksena voidaan pitää sitä, että taloutta osataan suunnitella, ymmärtämällä mitä tuloja ja menoja on ja hoitamalla laskut ja muut menot niin, ettei velkaa syntyisi.

Kohderyhmämme ovat Kuopion Nuortentalolla tuetussa asumisessa asuvat 16–29-vuotiaat nuoret, joilla on neurokehityksellisiä haasteita tai muita haasteita elämän hallinnan eri saroilla.

Näillä nuorilla saattaa olla jo tuettuun asumiseen muuttaessaan velkaa ja maksamattomia laskuja, osalla jopa velkoja ulosmittauksessa. Osa nuorista tarvitsee edunvalvojan hoitamaan asioitaan, sillä he eivät kykene siihen itsenäisesti. Nuortentalolla tuetaan nuoria kohti itsenäistä elämää ja taloudenhallinnan osaaminen on yksi tärkeimmistä asioista nuoren itsenäistymisen kannalta. Juuri siksi kaivattiin taloudenhallinnan ohjaamistyön työkaluja ja kyselykaavakkeita nuorten taloudenhallinnan osaamisen kartoittamiseksi. Taloushallinnan oppaassa tuotiin esille sitä, että tieto talousosaamisesta auttaa nuorta ymmärtämään talouden riskejä ja käsitteitä. Taloudenhallinnan käsitteissä käyttäytyminen tarkoittaa säästämistä ja oman talouden suunnitteleminen sekä kuluttamista. On havaittu, että taloushuolet vaikuttavat itseluottamukseen ja aiheuttavat erilaisia ongelmia, kuten mielenterveyden horjumista ja syrjäytymistä, ja taloushuoliin liittyy häpeää ja syyllisyyttä. (Leino, Mäkilä & Salmi 2023, s. 3, 5). Ennaltaehkäisevällä taloudenhallinnan ohjauksella on siis suuri merkitys.

Opinnäytetyömme koskee taloudenhallinnan ohjaamista juuri näiden tuetussa asuvien nuorten parissa, mutta yhtä lailla nuorten taloudenhallinnan ohjaamistyötä tarvitaan kaikkien nuorten parissa. Toimeksiannossa toivottiin alkukartoituskaavakkeen luomista Nuortentalolle muuttavan nuoren taloudenhallinnan kartoittamiseksi, kuukausibudjetoinnin työkalua sekä kuukausibudjetoinnin tekemistä yhdessä nuorten kanssa.

Loimme alkukartoituskyselylomakkeen, jonka nuori täyttää muuttaessaan tuettuun asumiseen. Lomakkeen kysymysten tehtävänä on antaa ohjaajille tietoa siitä, missä asioissa nuori tulee tarvitsemaan taloudenhallinnan ohjaamista ja tarvitseeko nuori tukeen viranomaisten palveluita, kuten edunvalvontaa, ulosottoviranomaisen palveluita tai velkaneuvontaa. Lomakkeen ja keskustelun antama informaatio mahdollistaa tuen tarjoamisen nuoren raha-asioiden hoitamiseen. Kuukausibudjetoinnin tekeminen nuorten kanssa auttoi heitä hahmottamaan oman taloutensa tuloja ja menoja. Kuukausibudjetoinnin tekemiseen loimme Excel -pohjan, jota nuoren on helppo täyttää ja siitä saa tarvittaessa myös tulostetun version, jos nuori haluaa täyttää sitä paperille.

Toteutimme taloudenhallintaan liittyvän kyselyn kaikille viidelletoista Kuopion Nuortentalolla asuvalle nuorelle. Haastattelusta saimme arvokasta tietoa heidän taloudenhallintaansa liittyvästä osaamisesta sekä siitä missä he kaipaavat tukea. Kysely toteutettiin anonymisti ja kysely toimii samalla mittarina tilaajalle. Tutkimusmenetelmistä käytimme sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista menetelmää.

Toteutimme opinnäytetyötämme varten tulevaisuudentiedonkeruu haastattelun Kuopion Nuortentalon aluepäällikkö Mirva Korhoselle. Haastattelun perusteella saimme tietoa toimintaympäristön arvoperustasta ja toiminnan strategisista lähtökohdista, toimintakulttuurin ja vaikuttavuuden kehittämistä käytännössä sekä toiminnan ja sen vaikutusten kriittisestä arvioinnista ja kehittämistarpeiden tunnistamisen ja tavoitteellisen kehittämistoiminnan käytännöstä. Lisäksi käytämme lähteenä keväällä 2024 toteutettua benchmarkkaus -haastattelua ja siitä tehtyä litterointia, johon haastattelimme Kuopion ulosottolaitoksen talousneuvonnan asiantuntijaa Hanna-Mari Mikkosta sekä oikeusaputoimiston talous- ja velkaneuvojaa Heikki Savolaista.

Tavoitteenamme oli saada lisää tietoa neurologisia häiriöitä omaavien nuorten taloudenhallinnasta, auttaa heitä saamaan talousasioitaan hallintaan budjetointityökalua käyttämällä sekä kertoittaa heidän taloudenhallinnan tilannettaan. Loimme budjetointityökalun sekä alkukartoituskyselyn Kuopion Nuortentalolle, jotka otettiin käyttöön ohjaajien työn tueksi.

2 TILAAJA JA TARVE

2.1 Tilaaja

Työn tilaaja oli Aivoliitonpalvelut oy, Kuopion Nuortentalo, jonka liiketoiminta siirtyi 1.10. 2024 Hoivatie Oy omistukseen. Palvelutoiminta jatkuu entisellään nykyisissä tiloissa, joten liiketoimintakaupat eivät vaikuttaneet opinnäytetyömme tekemiseen. Tilaaja toivoi meiltä opinnäytetyötä, jossa käsiteltäisiin Neurokehityksellisiä häiriöitä omaavien nuorten taloudenhallintaa ja he toivoivat käyttöönsä toimivia työkaluja nuorten taloudenhallinnan ohjaamistyöhön.

Kuopion Nuortentalo sijaitsee Kuopiossa Petosen kaupunginosassa. Työympäristöön kuuluvat toimistotilat, jossa on kolme huonetta ja keittiö. Toimistotiloissa järjestetään toimintaa nuorille satunnaisesti ja siellä nuoret käyvät sovitusti tapaamassa ohjaajia. Toimistotiloja käytetään palaverien pitämisessä, kirjaamisessa, päivittäisen raportoinnin pitämisessä, henkilökunnan taukotilana sekä siellä sijaitsee aluepäällikkö Mirva Korhosen toimistotilat. Nuorten ohjaamistyö tapahtuu nuorten omissa asunnoissa, jotka ovat heidän itsensä vuokraamia yksiöitä tai kaksioita, sekä lähiympäristössä. Nuoret tarvitsevat ohjaamista kotitöissä, laskujen maksamisessa, hakemusten tekemisessä sekä kahdenkeskistä keskustelua ohjaajan kanssa esimerkiksi mielen-terveyden haasteisiin liittyen. Ohjaajat ovat nuoren mukana siellä, missä heistä kukin tarvitsee tukea, kuten virastokäynneillä, lääkärikäynneillä, sosiaalisen kuntoutuksen paikoissa ja kauppoissa. Nuorten omaa kotia kunnioitetaan, eikä sisälle mennä avaimilla, ellei nuori ole toivonut sitä itse.

Nuortentalolla kunnioitetaan jokaista nuorta ja heitä kannustetaan ohjaustyöllä elämässä eteenpäin. Tavoitteena on saada jokaiselle nuorelle hyvät arjessa selviämisen taidot ja heitä ohjataan kohti itsenäistä asumista. Nuorten osallisuutta tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia osallistua kuntouttavaan työtoimintaan ja kannustetaan opintoihin. Nuorisolaki määrittelee ja ohjaa vahvasti työtämme Nuortentalon ohjaajina. Tämän lain tavoitteena on:

- 1) edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa;
- 2) tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista;
- 3) tukea nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa;
- 4) edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista;

sekä

5) parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. (Nuorisolaki 1258/2016, §2).

Käytännössä nämä kaikki lain kohdat näkyvät päivittäisessä työssämme ja tavoitteenamme on nuorisolain tavoitteiden toteutuminen. Tässä laissa säädetään nuorisotyön ja -toiminnan edistämistä ja nuorisopolitiikasta sekä niihin liittyvästä valtionhallinnon ja kunnan vastuusta ja yhteistyöstä sekä valtionrahoituksesta. (Nuorisolaki 1258/2016.)

Jokainen nuori huomioidaan yksilönä ja ohjaamistyössä huomioidaan heidän yksilölliset haasteensa. Ohjaamisessa käytetään voimavara- ja ratkaisukeskeistä työskentelytapaa ja keskeisiä toimintatapoja ovat ennakointi, motivointi, yhdessä tekeminen, toiminnanohjaus, positiiviset kokemukset ja tukikeskustelut. Ohjauksessa käytetään kuntouttavaa ja neuropsykiatrisen valmennuksen työotetta. Työntekijöillä on sosiaali-, terveys- tai kasvatustutkinto tai AMK-tutkinto ja he ovat käyneet sen lisäksi neuropsykiatrisen valmentajan koulutuksen. (Aivoliitto 2024.)

Kuopion nuortentalotoiminta siirtyi Hoivatie oy:lle 1.10. 2024. Hoivatie syntyi, kun Nuorten Ystävien ja Oulun Diakonissalaitos yhdistyivät. Yritys tuottaa sosiaali- ja työelämäpalveluja, vahvistaa ihmisten toimintakykyä ja vahvistaa ihmisten osallisuutta. Yrityksen tavoitteet ovat sosiaalinen, ekologinen ja taloudellinen kestävyys. Palveluihin kuuluvat aikuisten, lasten ja nuorten palvelut, mielenterveys- ja päihdekuntoutujien palvelut, ikääntyneiden palvelut, työelämäpalvelut sekä vammaispalvelut. Hoivatien verkkosivustoilla esitellään Kuopion Nuortentalotoiminnan tarjoavan monipuolista kuntoutuspalveluja ja avohuollon toimenpiteitä nuorille ja aikuisille. Moniammatillinen työryhmä sekä yhteistyö eri sidosryhmien kanssa tukevat elämänhallintaa asiakaslähtöisesti. Nuortentalon palveluihin kuuluvat tuettu asuminen, jälkihuolto, ammatillinen tukihenkilötoiminta sekä neuropsykiatrisen valmennus. (Hoivatie 2024.)

2.2 Kehittämistyön tarve

Toimeksiannossa toivottiin alkukartoituskaavakkeen luomista Nuortentalolle muuttavan nuoren taloudenhallinnan kartoittamiseksi, kuukausibudjetoinnin työkalua sekä kuukausibudjetoinnin tekemistä yhdessä nuorten kanssa. Tuetussa asumisessa asuvista nuorista lähes kaikki tarvitsevat taloudenhallintaan ohjaamista ja tukea raha-asioidensa hoitamisessa.

Nuortentalolla asuvilla nuorilla ei ole välttämättä normaalia kokemusta perhe-elämästä tai se voi olla rikkonainen. Taustalla voi olla kokemuksia ongelmaperheissä elämisestä ja tämän

vuoksi asiakkaamme ovat usein olleet lastensuojelun asiakkaita. Heillä ei ole välttämättä normaalia kokemusta myöskään talousasioista. On osoitettu, että nuoret ottavat mallia vanhemmistaan talousasioissa. Jos tällaista mallia ei ole saatavilla, nuoret tarvitsevat tukea hyvän talousosaamisen itsenäiseen rakentamiseen (Raijas 2021). Pohdimme mihin Raijas viittaa normaaliin kokemukseen talousasioista. Mielestämme normaaliin kokemukseen talousasioissa kuuluu oman talouden hallinta niin, että tulot kattavat menot. Erilaisten tukien varassa eläminen ei välttämättä kata arjen menoja ja saattaa aiheuttaa köyhyyttä. Opiskelu ja sen myötä työllistyminen takaavat paremman tulotason. Järkevällä talouden suunnittelulla mietitään tarkasti, mitä tarvitsee hankkia ja mihin on varaa. Rahan lainaaminen toisilta, pikavipit tai vilpilliset menetelmät aiheuttavat usein talousongelmien kierteen. Velkaa ei tulisi kerryttää hankaloittamaan taloudellista tilannetta.

Kokemuksiemme mukaan yksi nuorten arjen taloudellisista haasteista liittyy ruokamenoihin. Paremmalla talouden suunnittelulla, kuten budjetoitityökalulla, he voisivat saada nämä kulut hallintaan. Nuortentalon nuoret tilaavat valmisruokaa esimerkiksi mobiilisovellus Woltin tai Foodoran kautta useita kertoja viikossa. Tilanne on tältä osin jo kestämaton; pienituloisen rahat eivät riitä näin kalliisiin ratkaisuihin. Ohjaustyössä kehotamme nuoria tekemään edullista, hyvää kotiruokaa ja valmistamaan sitä isomman määrän kerralla. Ruokalistasuunnittelu auttaa nuoria ruokamenojen hallinnassa ja helpottaa ostoslistan tekemisessä. Mielestämme yksi taloudenhallinnan ongelmia aiheuttava tekijä on myös nuorten intohimoinen suhtautuminen tietokonepelejä kohtaan. Tieto- ja pelikoneisiin sekä peleihin liittyvät kustannukset kohoavat merkittäviksi menoeriksi, koska sekä koneiden että peliutuuksien hankkiminen on heille tärkeää ja mieluista. Nuorilla ei ole varaa kalliiden pelien ja laitteiden hankkimiseen. Marttaliitolta löytyy käytännönläheistä tietoa talouden suunnittelusta sekä budjetoitityökalu. Marttaliiton verkkosivuilla kerrotaan, että hyvällä suunnittelulla saa pidettyä talouden tasapainossa. Ostokset ja maksut on suunniteltava. Marttaliitosta huomautetaan, ettei kaikkea voi saada; on päätettävä mikä on tärkeää ja mistä voi luopua. (Marttaliitto 2023.) Tätä valistustyötä taloudesta on meidän ohjaajien tehtävä herkeämättä.

Nuoren itsenäistymiseen liittyviä asioita käsitellään Suikkasen kirjoittamassa Nuoren ADHD -oppaassa. Oppaassa Suikkanen tuo esille miten nuoren vanhemmat ovat saattaneet huolehtia nuoren raha-asioista ja nuori saa vastuun raha-asioidensa hoitamisesta vasta saavuttaessaan täysi-ikäisyyden tai muuttaessaan itsenäiseen asumiseen. Usealle ADHD -nuorelle rahankäyttö

on vaikeaa ja tilillä olevat varat houkuttelevat ostamaan kaikenlaista. ADHD-oppaassa on yksinkertainen harjoitustehtävä rahojen kuluttamisesta, jota voi käyttää työvälineenä nuorten ohjaamistyössä. Harjoitustehtävä auttaa hahmottamaan ja miettimään mihin rahoja on kulunut viimeisimmän kuukauden aikana. Oppaasta löytyy myös erilaisia vinkkejä siihen, millä tavoin voisi hillitä impulsiiivisia ostamispäätöksiä. (Suikkanen 2023, s. 149–151.)

Johanna Kallion ja Mia Hakovirran kirjassa *Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus* puhuttiin siitä, että vaikka Suomi on kansainvälisessä vertailussa tasa-arvoinen yhteiskunta, niin silti huono-osaisten perheiden lapsilla on suurempi riski kokea huono-osaisuutta aikuisuudessa verrattuna hyväosaisten perheiden lapsiin. Huono-osaisuuteen liittyy köyhyyden lisäksi sosiaalisissa ja terveydellisissä hyvinvoinnissa olevia puutteita. Tutkimukset ovat osoittaneet, että toimeentulo-ongelmien kanssa kamppailevien perheiden lapset ja aikuiset kuormittuvat siitä ja se lisää lasten ja nuorten riskiä joutua ongelmiin tulevaisuudessa, josta seurauksena on köyhyyden kierteen jatkuminen. Taloudellinen eriarvoisuus voi aiheuttaa lasten ja nuorten syrjimistä ja kiusaamista ja heidät saatetaan sulkea ryhmän ulkopuolelle. Tähän vaikuttaa myös se, millaisia tavaroita, vaatteita ja harrastuksia kaveripiiri käyttää ja hyväksyy. (Kallio & Hakovirta 2020, luku: *Lapsiperheiden köyhyys pitää yllä köyhyyskierrettä*.) Tämä herättää jälleen miettimään sitä, pitäisikö ennaltaehkäisevää nuoren rahan käytön ja taloudenhallinnan kontekstia painottaa enemmän poliittisissa päätöksenteossa.

Taloudenhallintaa ja nuorten talousosaamista on tutkittu paljon ja säännöllisesti. Tälläkin hetkellä on menossa Jyväskylässä Helsingin yliopiston ja Jyväskylän yliopiston sekä finanssikonserni Osuuspankin yhteistyöhanke, Nuorten talousosaamisbarometri, jolla kerätään kansainvälisesti vertailukelpoista tietoa nuorten talousosaamista; rahankäytöstä, taloudenhallinnan taidoista ja tilanteesta sekä siihen liittyvistä käyttäytymistä ja asenteista. Anonyymina toteutettavaan kyselytutkimukseen osallistuu 15–19-vuotiaita nuoria ja se toteutetaan kouluissa eri puolilla Suomea. (Jyväskylän yliopisto 2024.)

Etsimme Theseuksesta samasta aihealueesta tehtyjä opinnäytetöitä, joissa olisi kohderyhmämme, neurokehityksellisiä häiriöitä omaavien nuorten, taloudenhallintaan liittyvää tutkimusta. Nuorten taloudenhallinnan ohjaamisen liittyen löysimme Annika Koivun ja Kaisa Laitilan tekemän opinnäytetyön, joka oli opas itsenäistyvän ADHD-nuoren taloudenhallinnan tueksi.

2.3 Kohderyhmä

Kohderyhmänämme ovat tuetussa asumisessa asuvat 16–29-vuotiaat nuoret, joilla on neurokehityksellisiä haasteita ja haasteita elämän hallinnan eri saroilla. Neurokehityksellisiin häiriöihin kuuluvat autismikirjon lisäksi, ADHD, Touretten oireyhtymä, oppimisvaikeudet ja kehityksellinen kielihäiriö. Samalla ihmisellä voi olla useampi diagnoosi ja liitännäishäiriöitä voi esiintyä neurologian, psykiatriaan tai neuropsykiatriaan liittyvinä, kuten käytöshäiriö, syömishäiriö, ahdistuneisuushäiriö, OCD, puheenkehityksen viivästyminen, unihäiriöt, migreeni, oppimisvaikeudet, masennus, tic-oireet ja epilepsia. (Autismiliitto 2024a.)

Kohderyhmämme nuoret tarvitsevat ohjaajien tukea arjessa ja nuorten taloudenhallintaan liittyvät asiat kuuluvat tuettaviin asioihin lähes päivittäin. Osalla Nuortentalon nuorista on edunvalvoja, joka hoitaa heidän raha-asioitaan, kuten laskujen maksamisen ja eri etuuksien hakemisen. Nuori sopii edunvalvojansa kanssa nuoren käyttöön jäävien rahavaroista, jotka hän saa tililleen sovitusti esimerkiksi kaksi kertaa viikossa. Sovitulla käyttövaralla on tarkoitus pärjätä seuraavaan maksupäivään asti. Jos nuori tarvitsee jonkin isomman hankinnan, siitä keskustellaan edunvalvojan kanssa. Edunvalvoja päättää, onko sen hankkiminen taloudellisesti mahdollista tai voisiko hän hakea nuorelle harkinnanvaraista toimeentulotukea tässä tilanteessa. Jos hankinta on taloudellisesti mahdollista, edunvalvoja sopii päämiehensä kanssa, miten hankinta toteutetaan. Vaihtoehtoina ovat tilisiirto, nuorelle annettava ostolupa laskutusta varten tai sopimus laskuttamisesta tavaratoimittajan kanssa.

Sosiaalityöntekijät ovat nuorten tukena asiantuntijoina tukemassa heidän itsenäistymistään esimerkiksi jälkihuollon asioissa, jolloin taloudellisen tuen rooli korostuu heidän työssään. Sosiaalityöntekijät ovat nuoren asioihin liittyvissä palavereissa mukana tekemässä päätöksiä nuoren itsenäistymiseen ja kuntoutumiseen liittyvissä asioissa.

Hanna Suikkasen kirjassa Nuoren ADHD-opas kuvataan neuropsykiatrisia vaikeuksia kokonaisuutena, joihin kuuluvat ADHD:n lisäksi muun muassa tic-oireet, autismikirjon haasteet sekä oppimisen haasteet. Nämä haasteet ilmenevät jo lapsuudessa, mutta niiden ilmenemismuoto ja oireiden haittaavuus ovat voineet vaihdella. Suikkasen mukaan nepsy-oireita esiintyy monilla samanaikaisesti ja nepsy-vaikeudet ovat limittäisiä. (Suikkanen 2023, s. 125.) Isolla osalla kohderyhmämme nuorista on haasteita taloudenhallintaan liittyvissä asioissa. Esimerkiksi ADHD

aiheuttaa impulsiivista käyttäytymistä ja osalla nuorista se kanavoituu rahan käyttämiseen harmitsemattomasti. Oppimisen haasteet, esimerkiksi heikot matemaattiset kyvyt saattavat hankaloittaa kykyä käsitellä omia varoja.

Yhdysvaltalainen Understood -järjestö määrittelee samalla tavalla ADHD-diagnoosin saaneista henkilöistä, kuten edellä on kuvattu; rahankäytön hallitseminen voi olla haastavaa, jos nuorella on oppimisen tai ymmärtämisen haasteita. Sivustolla mainitaan, miten tärkeää on ymmärtää oman talouden perusasiat; on muistettava mitkä ovat tulot ja mihin on varaa ja ennen kaikkea miten tärkeää on oman talouden budjetointi. Understood –sivusto kehottaa antamaan nuorille ohjeita ja työkaluja budjetointiin (Understood.org.) Saatamme helposti ajatella, että esimerkiksi ADHD-diagnoosin omaava nuori olisi tietoisesti vastuuton talousasioissaan ja näinhän ei aina ole. Oman kokemuksemme mukaan, kohtaamamme nuoret, joilla on ADHD diagnoosi, pahoittelevat välillä omaa rahankäyttöään.

Usealla neurokirjon nuorella on hankaluuksia koulunkäynnissä tai pysyvän työpaikan saamisessa, ja heidän haasteensa asettavat rajoituksia toimia erilaisissa työ- ja kouluympäristöissä. Useat heistä tarvitsevat enemmän aikaa työtehtävien tekemiseen ja osalla on vaikeuksia ymmärtää ohjeita, mitä heidän tulisi tehdä. Kuormittuminen ja mielenterveyden haasteet liittyvät jaksamiseen koulussa ja työelämässä. Nepsyt, erityistä elämää -teoksessa nuoret aikuiset ovat kuvailleet arkeaan ja avanneet sitä esimerkein. Teoksessa esiintyvät nuoret kertoivat siitä, kuinka heitä ei ole ymmärretty ja heiltä on puuttunut tarvittava tuki. Osa on kuitenkin onnistunut työelämässään ja silloin heillä on joku ammatti, joka on heille mieluisa tai työ on heidän erityinen mielenkiinnon kohteensa. (Jäntti & Uotila 2018, s. 58, 95-97).

2.4 Ratkaisuja taloudenhallintaan ja tietoperustaa

Kun aloimme lähestyä opinnäytetyön potentiaalista aihetta ja sen tuotosta, oli tietysti löydettävä nuoria kiinnostavia näkökulmia. Nuoret ovat kasvaneet lapsesta saakka sosiaalisen median viestimien keskellä. Nuorten valistaminen ja tukeminen talousasioissa on tehtävä kiinnostavasti esimerkiksi sosiaalisen median välineiden avulla. Ja meidän kohderyhmämme nuorille, joilla on neurokehityksellisiä häiriöitä, se on tehtävä yksinkertaisen tehokkaasti. Suomen Pankin talousosaamisen neuvonantaja Anu Raijas kirjoittaa blogissaan nuorten talouden hallinnasta ja miten nuorille tulisi puhua taloudesta (Raijas 2021).

Anu Raijas käsittelee blogissaan talousosaamisen huippuasiantuntijan, professori Annamaria Lusardin tutkimukseen pohjautuvaa esitystä milleniaalien suhtautumisesta verkossa tarjolla olevaan taloustietoon. Lusardi toi esille, että tutkimukseen osallistuneet kiinnittävät huomiota verkossa tarjolla olevassa taloustiedossa neljään seikkaan. Heidän suhtautumiseensa vaikuttaa ensiksi se, kuinka tietoa esitetään ja missä kanavassa. Toiseksi merkitystä on sillä, että verkossa tarjolla oleva tieto on helposti löydettävissä ja luotettavaa. Kolmanneksi tietoon suhtautumiseen vaikuttavat milleniaalien viiteryhmiä näkemykset siitä. Ja viimeiseksi olennaista ovat ne elämäntilanteet, joissa milleniaalit kaipaavat henkilökohtaiseen talouteen liittyvää tietoa. Lusardin esittelemässä tutkimuksessa lähes kaikki nuoret aikuiset ilmoittivat hakevansa usein tai joskus verkosta henkilökohtaiseen talouteen liittyvää tietoa. (Lusardi 2019.)

Tämä tulos pätee varmaan Suomessakin: nuoret ovat kiinnostuneita talousasioista ja netti on luontevin paikka hakea tietoa siitä. Tässä kontekstissa voimme ohjaajina yhdessä nuorten kanssa keskustella heidän tiedonhankintakanavistaan esimerkiksi Tiktok, Instagram jne. Miten he etsivät mahdollisesti taloustietoa näiltä alustoilta. Jos aihe on heille vieras, voimme kannustaa heitä tutustumaan niihin. Yhdysvalloissa taloustietoa haettiin eniten taloustietoa tarjoavilta sivustoilta, henkilökohtaisia raha-asioita käsittelevistä blogeista tai talousaiheisista videoista. Vaikka siis faktatietojen perinteistä esittelyä arvostetaan, on nuorille luontevaa perehtyä siihen myös jalostetussa muodossa. Mielenkiintoinen löydös tutkimuksessa oli talousosaamisen tason vaikutus käytetyimpään tiedon lähteeseen. Ne, joilla talousosaaminen oli hyvää, vierailivat heikommin osaavia enemmän tietosivustoilla sekä lukivat blogeja ja uutisartikkeleita. Heikon talousosaamisen milleniaalit puolestaan hakivat enemmän tietoa videoista sekä käyttivät taloudenhallinnan sovelluksia ja sosiaalista mediaa. Erityisesti sosiaalisen median hyödyntäminen taloustiedon hakemisessa korostui heillä, joilla talousosaaminen oli heikkoa. Tämä tieto on meillä Suomessakin erittäin tärkeä valitessa kanavaa ja suunniteltaessa talousasioiden sisältöjä nuorille suunnatussa talousviestinnässä. On myös hyvä muistaa talousosaamisen vaihtelu nuorten ikäryhmässä. (Lusardi 2019.)

Tutkimuksen milleniaalit olivat kiinnostuneita kehittämään taloudenhallinnan taitojaan. Tämä tulos pätee varmaan Suomessakin, ja tähän kiinnostukseen tulee vastata. Siksi tarvitaan nuorille räätälöityä tietoa nettisivuilla sekä taloudenhallintaan kehitettyjä mobiilisovelluksia. Tiedon tulee olla helposti ymmärrettävää ja löydettävää sekä maksutonta. Tämä on tärkeää nuorten talousosaamisen edistämiseksi. (Lusardi 2019.)

Raha-asioista nuoret puhuvat yleisesti niin oman perheen kuin ystävien kanssa. Monet tutkimukset ovat osoittaneet raha-asioista avoimen puhumisen myönteiset vaikutukset. Perheen ja ystävien suositukset niin tietolähteistä kuin toiminnasta vaikuttavat nuoren käyttäytymiseen ja valintoihin. Nuorten ohjaajina olemme kokeneet, että heidän taloustaitonsa ovat usein puutteellisia. He tulevat erilaisista taustoista; heillä on neurokehityksellisiä häiriöitä, heillä voi olla lastensuojelutaustaa tai suhde vanhempiin on monimutkainen. Tämän vuoksi taloustaitojen oppiminen on jäänyt vähäiseksi. Siksi erityisesti vanhempien talousosaamisen kaikkiin osa-alueisiin (tietämys, toiminta ja asenteet) tulee kiinnittää huomiota, koska monet nuoret ottavat omista vanhemmistaan mallia taloudelliseen käyttäytymiseensä. Jos tällaista mallia ei ole saatavilla, nuoret tarvitsevat tukea hyvän talousosaamisen itsenäiseen rakentamiseen. (Rajjas 2021.) Tässä meillä ohjaustyössä toimivilla on mahdollisuus kehittää nuorten taloustaitoja. Keskustelimme aiheesta kollegoiden kanssa, jotka työskentelevät Nuortentalon tuetussa asumisessa. He kertoivat, että heidän ensisijainen tehtävänsä on saada nuori ymmärtämään, mistä omat tulot ja menot koostuvat. Eli hyvin perusasioista talousasioita lähdetään rakentamaan.

Oma kokemuksemme on, että Nuortentalon nuoret uskaltavat kertoa suhteellisen avoimesti omasta taloudellisesta tilanteestaan ja ottavat siihen ohjausta vastaan tutuilta ohjaajilta. Tulojen ja menojen listaaminen auttaa nuoria hahmottamaan omaa taloudellista tilannettaan ja he saavat varmuutta ja ymmärrystä rahojensa käyttämisessä ja budjetointi vähentää rahahuolista tullutta stressiä.

Taloukasvatuksen oppaassa puhutaan siitä, kuinka talousosaaminen tuo hyvinvointia ja turvallisuutta sekä auttaa sopeutumaan muuttuneisiin tilanteisiin. Aikuinen joutuu usein pohtimaan, miten nuoren kanssa osaa ottaa aiheen keskusteluissa esille puuttumatta liikaa henkilökohtaisiin asioihin. Kuitenkin siitä puhumista kannatetaan kotona ja koulussa, vaikkei rahahuolia olisi-kaan. OECD, taloudellisen kehityksen ja yhteistyön järjestö, määrittelee talousosaamisen muodostuvan asenteista, käyttäytymisestä ja tiedosta. Asenteisiin kuuluu motivaatio aihetta kohtaan sekä itseluottamuksen löytäminen siihen, että ymmärtää ja osaa arvioida taloudellista tietoa. Tieto talousosaamisesta auttaa nuorta ymmärtämään talouden riskejä ja käsitteitä. Käyttäytyminen tarkoittaa säästämistä ja oman talouden suunnittelemista sekä kuluttamista. Taloushuolet vaikuttavat itseluottamukseen ja aiheuttavat erilaisia ongelmia, kuten mielenterveyden horjumista ja syrjäytymistä, ja taloushuoliin liittyy häpeää ja syyllisyyttä. (Leino, Mäkilä & Salmi 2023, s. 3, 5).

Keväällä 2020 Suomessa tehty kartoitus talousosaamisen edistämistoiminnasta osoitti, että talousosaamisen edistämistä on kohdennettu hyvin paljon kouluihin ja nuoriin. On perusteltua antaa nuorille ja nuorille aikuisille opastusta taloudelliseen itsenäistymiseen, samoin kuin tukea syrjäytymisvaarassa olevia. On kuitenkin tarpeen tunnistaa nuorten ikäryhmän sisällä erilaiset kohderyhmät, jotta heille osattaisiin viestiä juuri oikealla tavalla ja oikeassa kanavassa. (Raijas 2021.)

Nuoren tulisi saada jo perusopintojen aikana tietoa siitä, mitä asioita on huomioitava suunnitlessaan muuttoa omaan asuntoon. Olemme huomanneet käytännössä, ettei tuo tieto ole välttämättä saavuttanut kaikkia nuoria tai he eivät ole sisäistäneet tai ymmärtäneet sitä. Tähän liittyen nuorille on hyvä osoittaa, mistä he saavat tietoa miettiessään muuttoa itsenäiseen asumiseen ja mieluiten käydä läpi muuttoa koskevat menot yhdessä jonkun aikuisen kanssa. Esimerkiksi Kuluttajaliiton talousoppaassa on vinkkejä siihen, mitä tulee tietää asumisen menoista muuttaessaan omaan kotiin ja millaisia asioita on hyvä huomioida oman talouden suunnittelussa. Sivustolla on esimerkiksi tietoa erilaisten sopimuksien tekemisestä ja ohjausta siihen, miten voi menetellä, jos laskut jäävät maksamatta. (Kuluttajaliitto 2022.)

3 KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ JA AVAIN- JA ASIASANOJA

Esittelemme ja avaamme tässä luvussa käsitteitä ja avain- ja asiasanoja, jotka ovat kulkeneet mukana oppinnäytetyöprosessimme aikana. Mainitsemme muutamia eri tahoja, joiden kautta on mahdollista saada apua taloudellisen tilanteen järjestämiseen. Apua taloudenhallintaan voi saada esimerkiksi velkaneuvolasta, seurakunnalta, oikeusaputoimistosta, ulosottolaitokselta, takuusäätiötä tai taloustietohankkeesta. Nuorten ohjaamistyössä on hyödyllistä tietää erityis- haasteista sekä siitä, minne asiakkaista voi ohjata tilanteissa, jolloin raha-asioiden hoitaminen ei onnistu itsenäisesti, nuori on velkaantunut tai laskujen maksamiseen ei ole rahaa.

3.1 Neurokehitykselliset häiriöt ja tuettu asuminen

Neurokehityksellisiin häiriöihin kuuluvat autismikirjon lisäksi mm. ADHD, Touretten oireyhtymä, oppimisvaikeudet ja kehityksellinen kielihäiriö. Olemme avanneet laajemmin neurokehityksellisiä häiriöitä kohderyhmä -osiossa. Neurokehityksellisiin häiriöihin liittyvät diagnoosit ovat lisääntyneet 2000-luvun aikana. Samalla ihmisellä voi olla useampikin diagnoosi ja kehitysvammaisuutta esiintyy noin 30 % autismikirjon ihmisistä. (Autismiliitto, 2024b.) Edellä mainittuja diagnooseja esiintyy kohderyhmämme nuorilla. Nuortentalon ohjaajilla on pitkä kokemus nepsy-nuorten ohjaamisesta. Heillä on myös nepsy-valmentajan koulutus, joka auttaa ymmärtämään nuorten tuen tarpeen.

Neurokehityksellisiä häiriöitä omaavien nuorten ohjaustyössä tarvitaan enemmän ohjeiden toistamista verrattuna diagnosoimattomiin nuoriin. Nuoret hyötyvät etukäteen suunnittelusta ja aikataulutuksesta; he haluavat tietää mitä tulee tapahtumaan. Heille on tärkeää antaa selkeät ohjeet, sillä keskittymiseen ja puheenymmärtämiseen liittyvät haasteet ovat tavallisia. Neurokehityksellisiä häiriöitä omaavat henkilöt kuormittuvat herkästi ja esimerkiksi tästä syystä tapauksia peruuntuu. On tärkeää pitää ohjaustilanne selkeänä ja keskittyä yhteen tehtävään kerrallaan.

Tukiasumispalveluissa tarjotaan yksilöllistä ohjausta ja tukea nuorille ja aikuisille. Tukiasumisessa asuvat tarvitsevat tukea elämänhallinnassa, itsenäisessä asumisessa tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. Tukiasumispalveluihin asiakkaat hakeutuvat esimerkiksi vammaispalveluiden, sosiaalihuollon tai jälkihuollon kautta. Tuki suunnitellaan jokaiselle yksilökohtaisesti, jossa huomioidaan asiakkaan tavoitteet ja toiveet. Tuetulla asumisella tuetaan asiakkaita kohti

itsenäistä selviytymistä ja tuetaan osallisuutta omaa elämää koskevissa asioissa. Tuetussa asumisessa tarjotaan tukea päivittäisiin kotiarkareisiin, tuetaan sosiaalisen verkoston vahvistamista, ohjataan ja tuetaan käyttämään kodin ulkopuolisia palveluita sekä ohjauksella etsitään löytämään mielekästä tekemistä vapaa-ajalle. Ohjaustyöllä halutaan tukea ja kannustaa asiakkaita kuntouttavaan toimintaan, sekä autetaan opiskelupaikan tai työnpaikan löytämisessä.

Asumispalvelut 21§:

Asumispalveluja järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä. Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia suhteessa palveluihin, jotka edellyttävät muuttamista ja sisältävät sekä asumisen että palvelut. Tilapäistä asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista, kiireellistä apua.

Tuettua asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. Tuetulla asumisella tarkoitetaan asumisen tukemista sosiaaliohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla.

Palveluasumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa. Tehostettua palveluasumista järjestetään henkilöille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista.

Palveluasumisella tarkoitetaan palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja. Palveluihin sisältyvät asiakkaan tarpeen mukainen hoito ja huolenpito, toimintakykyä ylläpitävä ja edistävä toiminta, ateria-, vaatehuolto-, peseytymis- ja siivouspalvelut sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. Tehostetussa palveluasumisessa palveluja järjestetään asiakkaan tarpeen mukaisesti ympärivuorokautisesti.

Asumispalveluja toteutettaessa on huolehdittava siitä, että henkilön yksityisyyttä ja oikeutta osallistumiseen kunnioitetaan ja hän saa tarpeenmukaiset kuntoutus- ja terveydenhuollon palvelut. (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 21§.)

3.2 Taloudenhallinta ja kuukausibudjetointi

Opinnäytetyössämme keskitytään neurokehityksellisiä häiriöitä omaavan nuoren talouden hallintaan. Talouden hallinnassa kartoitetaan tuloja ja menoja. Kyse on elämisen ja hankintojen rahoituksesta ja maksujen käytännön järjestelyistä.

Budjetointi on oman talouden suunnittelua, jonka avulla on mahdollista pitää tulot ja menot tasapainossa. Koska joka kuukausi on toistuvia maksuja, on ostoksia ja maksuja suunniteltava etukäteen. Rahatilanteen kartoittamiseksi tulee ensin selvittää tulot ja pidettävä kirjaa menoista. Budjetointia voi tehdä valmiiseen pohjaan tai kirjoittaa paperille. Budjetoimalla jaetaan omat rahat etukäteen ja siksi se auttaa arvioimaan ja hahmottamaan rahan käyttöä kuukausitasolla. (Marttaliitto 2023b.)

Käytimme ohjaustyössämme kuukausibudjetointi -termiä, sillä mielestämme kohderyhmämme nuorille ajanjakson pilkkominen sanallisesti selkeytti budjetoinnin tekemistä. Kun aloimme tekemään kuukausibudjetointia nuorten kanssa, selvensimme mitä hyötyä heille on sen laatimisesta. Ohjasimme heitä siinä, että kuukausibudjetoinnissa lähdetään liikkeelle kokeilemalla ensin yhden kuukauden jaksoa, vaikka Excelissä onkin saatavilla kuukaudet budjetointiin koko vuodelle.

Tähän kuukausibudjetointiin liittyen televisiossa on pyörinyt syksyn 2024 aikana mielenkiintoinen Raharemontti -ohjelma. Ohjelma herättelee keskustelemaan avoimesti talousvaikeuksista ja ohjelman tarkoituksena on auttaa ohjelmaan osallistuneita henkilöitä pääsemään eroon talousvaikeuksistaan. (ruutu.fi 2024.) Ohjelmassa on hyviä esimerkkejä siitä, kuinka hankalassa taloustilanteessa oleva henkilö ymmärtää rahojensa käyttöä vasta kun ne laitetaan esille taulukkoon, jossa on seteleinä menot, tulot ja velat. Velat, sekä budjetin ylittävät menot ovat punaisella rastisilla merkattuja seteleitä ja niiden näkeminen on talousvaikeuksissa oleville henkilöille ollut yllättävää. Kuukausibudjetointi työkalussamme on sama ajatus, tuoda esille kuukausittaiset tulot ja menot sekä auttaa nuoria ymmärtämään, kuinka he voisivat saada taloutensa tasapainoon.

3.3 Talous- ja velkaneuvonta, edunvalvonta, oikeusaputoimistot, ulosotto-laitos

Talous -ja velkaneuvonnan tarkoituksena on ehkäistä velkaantumista ja tuoda tietoa velkaantumisesta, velkojen järjestelämisestä ja ulosotosta. Talousneuvolassa talousneuvojat ovat kontaktissa asiakkaisiin paneutuen asiakkaiden talousasioihin. (Oikeus.fi 2024a.)

Ulosottolaitoksen sivuilla kerrotaan, että ulosotto on osa oikeuslaitoksen toimintaa ja se perustuu lakiin. Sen tehtäviä ovat muun muassa rahasaatavien perintä, hädöt ja turvaamistoimet. Ulosottoviranomainen toimii puolueettomasti ja ottaa huomioon sekä velkojan että velallisen oikeudet. (Ulosottolaitos.fi 2024.)

Edunvalvonta on toisen henkilön taloudellisten asioiden hoitamista. Edunvalvojan määrää Digi- ja väestövirasto tai tuomioistuin. Edunvalvoja voi olla omainen, yksityinen henkilö tai joku läheinen. Edunvalvojaksi Digi- ja väestövirasto tai käräjäoikeus voi määrätä yleisen edunvalvojan, joka on valtion virkamies. Edunvalvojan tehtävänä on hoitaa päämiehensä omaisuutta

ja taloudellisia asioita sekä huolehdittava, että päämies saa sopivaa hoitoa, kuntoutusta ja huolenpitoa. Tehtäviin kuuluu huolehtia siitä, että päämiehellä on riittävästi rahaa omaan henkilökohtaiseen käyttöönsä. (Oikeus.fi 2024b)

Edunvalvojan asema ja tehtävät:

Edunvalvojalla on kelpoisuus edustaa päämiestään tämän omaisuutta ja taloudellisia asioita koskevissa oikeustoimissa, jollei tuomioistuin ole tehtävää antaessaan toisin määrännyt tai jollei toisin ole säädetty.

Jos tuomioistuin on niin määrännyt, edunvalvojalla on oikeus edustaa päämiestään myös sellaisessa tämän henkilöä koskevassa asiassa, jonka merkitystä päämies ei kykene ymmärtämään. Edunvalvojalla ei tämän määräyksen nojalla ole kuitenkaan edustusvaltaa asiassa, josta on toisin säädetty.

Edunvalvojalla ei ole kelpoisuutta päämiehensä puolesta antaa suostumusta avioliittoon tai lapseksiottamiseen, tunnustaa isyyttä, hyväksyä isyyden tunnustamista, tehdä tai peruuttaa testamenttia eikä edustaa päämiestään muussa sellaisessa asiassa, joka on näihin rinnastuvain tavoin henkilökohtainen.

Edunvalvojan oikeudesta käyttää päämiehensä puhevaltaa tuomioistuimessa ja muun viranomaisen luona säädetään erikseen.

Tätä lakia sovelletaan valtuutukseen, jonka valtuuttaja on määrännyt tulemaan voimaan siinä tapauksessa, että hän tulee sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemättömäksi huolehtimaan asioistaan (Laki holhoustoimesta 1999/442 29§).

Valtiolla on oikeusaputoimistoja oikeusavun sekä talous- ja velkaneuvonnan antamista varten. Valtion oikeusaputoimistoissa annetaan oikeusapuun oikeutetuille asianajopalveluja. Oikeusaputoimistoista on mahdollista saada luottamuksellista ja maksutonta talous- ja velkaneuvontaa. Neuvontaa antavat talous- ja velkaneuvojat, jotka selvittävät asiakkaan taloudellista tilannetta, auttavat miettimään erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja sekä auttavat laatimaan maksusopimuksia. (Oikeus 2024.)

Ulosottolaitoksella on perinteisesti ollut yhteiskunnassamme negatiivissävytteinen leima. Ulosottolaitos on oikeusministeriön alainen virasto, joka hoitaa ulosottoimelle laissa säädetty tehtävät itsenäisesti ja riippumattomasti. Sen tehtävänä on laittaa hakemuksesta täytäntöön tuomioistuinten antamia tuomioita sekä periä suoraan ulosottokelpoisia saatavia. Ulosotto toteutetaan edellä mainittua sille määrättyä tärkeää tehtävää, mutta sen intressinä on myös varhainen puuttuminen velkaantumisen estämisessä ja toimia valistajana talousasioissa. Otetaan esimerkkinä tuetussa asumisessa elävä nuori; hänelle on kertynyt useita maksamattomia laskuja, jotka

ovat siirtyneet perintäfirmoille. Ongelmat alkavat kasaantua, laskujen summat kasvavat koroista ja kuluista. Kun maksamattomat velat menevät ulosottoon, tämä usein katkaisee velka-kierteen ja maksuhäiriömerkinnät estävät lisävelkaantumisen. Ulosottolaitoksen kanssa teke- mällä yhteistyötä ongelmavyhtiä lähdetään purkamaan. Meidän kohderyhmämme nuorilla on usein edunvalvoja, joka hoitaa velka-asioita ulosoton kanssa. Moni nuori on kertonut meille kokevansa edunvalvojan positiivisena asiana, koska se on poistanut heiltä huolta ja stressiä ta- loudellisesta selviytymisestä. Kaikkien osapuolten kannaltahan olisi tärkeää, ettei taloudelliset ongelmat etenisi näin pitkälle, siksi varhainen puuttuminen ja valistaminen on tärkeää. Ulosot- toviranomaisen tekee yhteistyötä mielellään esimerkiksi koulujen ja oppilaitosten kanssa, koska nuoret ovat ennakoivan talousneuvonnan tärkeä kohderyhmä. Paikallisesti yhteistyö nä- kyy esimerkiksi yhteisinä tapahtumina ja koulutustilaisuuksina. (Ulosottolaitos 2024.)

3.4 Takuusäätiö, Nuorisoasuntoliitto, Taloustaitohanke ja Seurakunta

Takuusäätiön verkkosivuilta löytyy hyödyllistä tietoa taloudenhallintaan sekä vinkkejä ja työ- kaluja budjetoinnin tekemiseen ja säästämisen aloittamiseen. Takuusäätiö on voittoa tavoitte- lematon sosiaalialan järjestö, joka keskittyy ennaltaehkäisemään ja ratkaisee kotitalouksien ta- lous- ja velkaongelmia. Verkkosivuilta löytyy laajasti tietoa aiheesta sekä henkilökohtaista neu- vontaa on saatavilla puhelimitse ja verkkosivujen chatissa, jotka ovat helposti saatavilla kaikille kansalaisille ympäri maan. Erilaisten hankkeiden avulla Takuusäätiö laajentaa toimintaansa ja tavoittaa entistä useampia ihmisryhmiä, tarjoten heille konkreettista tukea ja ohjausta taloudel- lisen hyvinvoinnin saavuttamiseksi. (Takuusäätiö 2024.)

Nuorisoasuntoliitto NAL toimii nuorten asumisen edunvalvojana ja on 22 paikallisyhdistyksen keskusjärjestö. NAL tukee alle 30-vuotiaiden nuorten itsenäistymistä mm. taloudenhallintaan liittyen. Verkkosivuilta löytyy budjettilaskuri ja ”Omaan kotiin” -oppaasta löytyy oma osionsa omaan talouden hallintaan talouden seuraamisen tueksi. (Nuorisoasuntoliitto NAL ry 2024.) NAL tarjoaa nuorille paitsi konkreettisia työkaluja taloudenhallintaan sekä arvokasta tukea ja ohjausta heidän itsenäistymiseensä liittyen. Tämä auttaa nuoria rakentamaan vahvaa pohjaa it- senäiselle elämälle ja taloudelliselle itsenäisyydelle.

Taloustaitohanke on Diakonissalaitoksen ja pankkien yhteinen hanke, jonka tavoitteena on opettaa oman talouden hallintaa ensisijaisesti syrjäytyneille ja syrjäytymisvaarassa olevilla 16- 29-vuotiaille nuorille. Taloustaitovalmennuksen avulla nuori pääsee pohtimaan omaa rahan-

käyttöön, siihen liittyviä toimintatapojaan sekä pääsee vahvistamaan taloushallinnan taitojaan ammattilaisten tukemana. Hankkeessa kehitetään ja vahvistetaan nuoren rahankäyttöä yksilö- ja ryhmävalmennuksien avulla. Valmennuksissa käytettävät materiaalit on koottu verkkosivuille kaikkien käytettäväksi. (Diakonissalaitos 2024.)

Erityisen arvokasta on, että nämä materiaalit ovat helposti saatavilla verkkosivuston kautta kaikkien käytettäväksi. Tämä mahdollistaa nuorten syrjäytymisvaarassa olevien tai syrjäytyneiden yksilöiden ja ryhmien saavutettavuuden ja osallistumisen ohjelmiin ja valmennuksiin. Tarjolla olevan runsaan materiaalin avulla nuoret voivat oppia arjen talousasioissa tarvittavia taitoja ja strategioita, jotka voivat auttaa heitä vahvistamaan taloudellista asemaansa ja ennaltaehkäisemään syrjäytymistä.

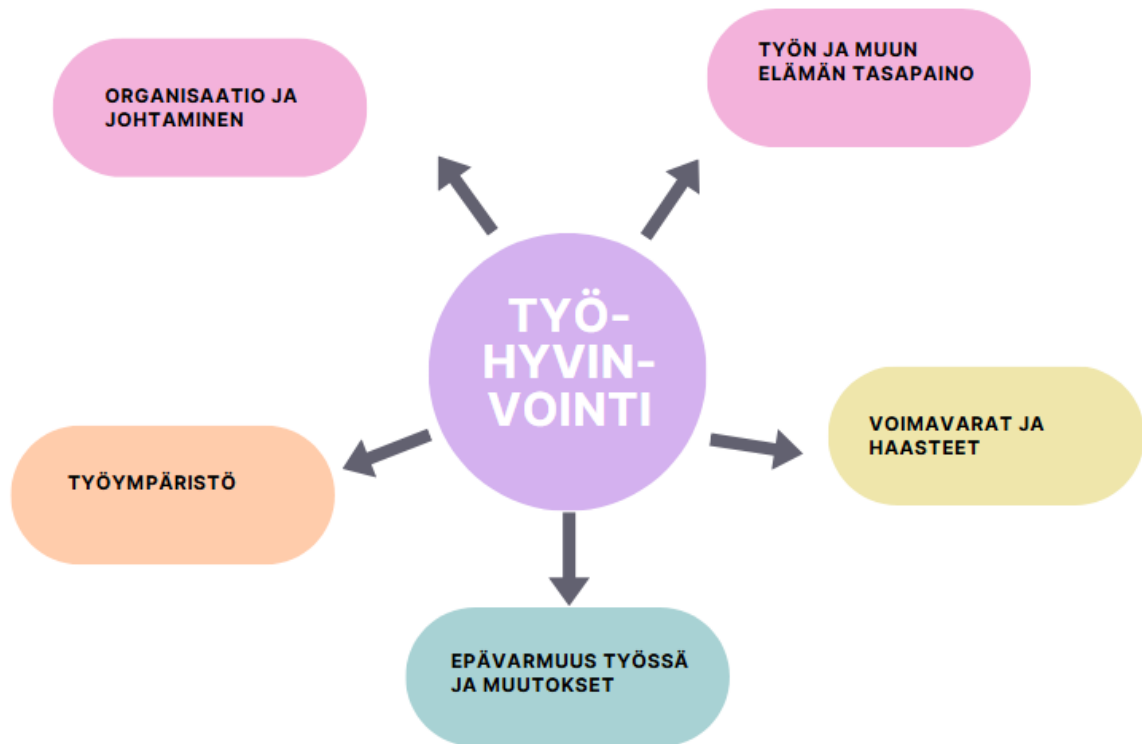
Seurakunnan diakoniatyö on yksi toimijoista, jonka puoleen voi kääntyä taloushuolten painaessa. Diakoniatyöntekijöiltä saa keskusteluapua ja heidän kanssaan voi selvittää raha-asioita. Seurakunta voi haasteellisessa tilanteessa antaa maksusitoumuksen ruokakauppaan tai avustaa kiireellisen laskun maksamisessa. Korostettakoon että taloudellinen apu on lähinnä tilapäistä ja talousongelmia lähdetään ratkomaan diakoniatyöntekijän kanssa. He voivat auttaa esimerkiksi etuuksien hakemisessa tai ohjata asiakkaan talous -ja velkaneuvonnan palveluiden piiriin. Ruoka-apu on myös tärkeä vähävaraisten auttamismuoto seurakunnan diakoniatyössä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2024) Olemme kertoneet Nuortentalolla asuville nuorille ruoka-avun mahdollisuudesta, ja Kuopiossa Petosen kaupunginosassa ruoka-apua tarjoaa Tukikohta seurakunta.

4 TYÖN KEHITTÄMINEN KUOPION NUORTENTALOLLA

4.1 Työn kehittäminen

Opinnäytetyössämme työn kehittäminen näkyy tuotoksissamme, jotka auttavat Nuortentalon ohjaajia heidän työssään. Pohjustamme tässä kappaleessa sitä, millaisessa toimintaympäristössä työskentelemme ja miten työmme kehittäminen on osa suurempaa kokonaisuutta. Kokonaisvaltainen työhyvinvointi tukee asetettujen työn tulosten saavuttamista; työn kehittäminen ja työhyvinvointi ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa. Oman kokemuksemme mukaan ohjaustyö Nuortentalolla vaatii aikaa, jotta voimme tutustua syvemmin nuoriin. Molemmipuolisen luottamuksen kautta voimme paremmin tarjota tukeamme ja sitä kautta kehittää työtämme. Olemme huomanneet, miten tärkeää on ajatusten vaihtaminen työyhteisön jäsenten kesken. Työssämme tulee päivittäin eteen tilanteita, missä joudumme etsimään ongelmiin ratkaisuja. Tämä voi olla esimerkiksi ohjattavan nuoren hoitokontakteihin tai sosiaalietuuksiin liittyviä kysymyksiä. Kyse voi olla myös nuoren psyykkisistä voimavaroista ja tässä tukemisessa. Haasteiden myötä asiakkaan haasteet arjessa, kuten oman kodin hoitaminen vaatii vahvaa ohjausta. Erilaiset toistuvat tai aivan uudenlaiset pulmat, ongelmat ja häiriöt tarjoavat työyhteisölle mahdollisuuden tarkastella niiden syitä ja seurauksia yhdessä. Ne ovat vinkkejä siitä, mitä seuraavaksi kannattaa kehittää. Ratkaisujakin kannattaa pohtia yhdessä, silloin yksittäisen työntekijän niksit leviävät koko työyhteisöä hyödyntäviksi toimintatavoiksi. (Työterveyslaitos 2024.)

Humanistisen ammattikorkeakoulun yliopettaja Anu Järvensivu toteaa blogikirjoituksessaan, että paras strategia kehkeytyy työn tekemisen kautta ja avautuviin hyviksi arvioituihin mahdollisuuksiin tarttuen. Se on pitkäjänteistä yhdessä tekemistä ja kasvamista. Se lähtee liikkeelle työtä tekevän ammattilaisen arjesta, hänen oman työnsä todellisuudesta, sen reunaehdoista, ongelmista ja innostuksen lähteistä. (Järvensivu 2020.) Mainittakoon myös, että omassa työn kehittämisessä voimavarana ovat aikaisemmat kokemukset. Voimme ammentaa tietoa ja taitoa ohjaustyöhömme sekä elämäkokemuksestamme että entisistä työkokemuksistamme. Aina on toki tärkeää muistaa ammatillisen työtöteen toteutuminen.

Kuvio 2. Kuvio kuvaa työhyvinvoinnin merkitystä laadukkaan ohjaustyön saavuttamiseksi.

Suomi.fi -sivustoilla kerrotaan työnkehittämisestä ja tukemisesta. Työntekijän osaamisen kehittämässä korostetaan opiskelun merkitystä osaamisen laajentamisessa sekä pätevyyden hankkimista. Työkykyjohtamisella taas vaikutetaan työntekijöiden työkykyyn ja työhyvinvointiin. Tarjoamalla koulutusmahdollisuuksia työntekijöiden motivaatio työssä säilyy parempana. (Suomi.fi. 2024.) Nämä asiat antavat työntekijöille varmuutta työn turvallisuudesta ja siitä, että heidän työkykyään tuetaan. Työhyvinvointi vahvistuu ja työssä jaksaminen on parempaa. Työnantajalla on vastuu huolehtia siitä, että työntekijöitä kohdellaan tasavertaisesti.

Työn kehittäminen Kuopion Nuortentalolla on jatkuvaa. Jokaisella nuorella on omat haasteensa, joiden parissa tehdään ohjaavaa työtä, jonka tarkoituksena on parantaa nuoren elämäntilannetta ja edistää arjessa selviämisen taitoja. Nuorten ohjaustyössä käytetään ratkaisukeskeistä työotetta. Työtä tehdään itsenäisesti, mutta työryhmän tukemana. On tärkeää, että päivittäin raportoidaan toisille ajankohtaiset asiat ja se toimi mielestämme hyvin. Hyviä ja toimivia työskentelytapoja ja ohjaamisen keinoja pohdittiin yhdessä ja kehitettiin sen myötä jatkuvasti. Sujuvat ja nuoria hyvin palvelevat käytännöt helpottavat työn sujumista ja auttavat jaksamaan

työssä sekä edistävät nuoren kuntoutumista kohti itsenäistä asumista. Päivittäin etsimme ratkaisuja yhdessä nuorten kanssa tukemaan ja sujuvoittamaan heidän arjen haasteitaan. Työryhmän kanssa pääsimme kehittämään erilaisia työtapoja ja toimivia malleja nuorten ohjaamisessa. Henkilökunta on kouluttautunut alalla tarvittaviin ammatteihin, ja he käyvät lisäkoulutuksia työn ohessa, jotka tukevat työn tekemistä. Mielestämme lisäkoulutuksesta on aina hyötyä ja sieltä saadun tiedon jakaminen muulle henkilökunnalle on arvokasta. Henkilökunnalle järjestetään kaksi kertaa vuodessa työhyvinvointi-toimintaa, joka tukee työssä jaksamista.

4.2 Yhteiskehittäminen

Paljon puhutaan osallisuudesta ja asiakaslähtöisyydestä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos mainitsee, miten vaatimus näistä näkökulmista on vahvana lähtökohtana muun muassa sosiaalihuoltolaissa (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018.)

Tämän lain tarkoituksena on:

- 1) edistää ja ylläpitää hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta;
- 2) vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta;
- 3) turvata yhdenvertaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet;
- 4) edistää asiakaskeskeisyyttä sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa;
- 5) parantaa yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon ja kunnan eri toimialojen sekä muiden toimijoiden välillä 1–4 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi.

(Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 1§)

Yhteiskehittämistä pidetään yhtenä keinona vastata näihin vaatimuksiin. Yhteiskehittämistä voidaan pitää sosiaalisen kuntoutuksen menetelmänä, millä lisätään asiakkaidemme toimijuutta ja heidän voimavarojaan. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018.)

Meidän mielestämme yhteiskehittäminen näkyy työssämme Nuortentalolla työn tekemisenä asiakkaidemme hyväksi, jota tehdään pienin askelin. Nuoren kuulluksi tuleminen, luottamuksen ja vuorovaikutuksen syntyminen on keskiössä. Aluksi saatamme keskittyä esimerkiksi nuoren sosiaalisten tilanteiden pelkoon ja miten saamme tähän ratkaisun. Myöhemmin tavoitteena on etsiä nuorelle opiskelu tai kuntouttavan työtoiminnan paikkaa. Yhteiskehittämisen työotteessa mietimme yhdessä nuoren kanssa ratkaisuja, ja ohjaajina annamme kaiken tuen mitä hän tarvitsee. Mainittakoon, että yhteiskehittämiseen Nuortentalon nuorten kohdalla liittyy laaja

verkosto. Palvelujärjestelmän keskeisiä toimijoita ovat sosiaalityöntekijät, sosiaali- ja terveydenhuolto, työllisyyspalvelut, koulutuspalvelut, Kela ja kolmannen sektorin palvelut.

Opinnäytetyömme keskittyy neurokehityksellisiä omaavan nuoren taloudenhallinnan ohjaamiseen. Mielestämme Nuortentalon nuorten kanssa tehtävä kuukausibudjetointi on yhteiskehittämistä. Nuoret vastasivat aktiivisesti sähköiseen kyselyymme raha-asioista, mikä johti keskusteluun aiheesta. Yhteisenä päämääränä nuorten ohjaustyössä on heidän taloutensa tasapainottaminen, joka vähentää heidän stressitekijöitään ja parantaa toimintakykyä.

5 KEHITTÄMISTYÖMME MENETELMÄT

Toteutimme opinnäytetyötämme varten haastatteluja aineiston keräämiseksi. Haastattelu velkaneuvontaan tehtiin benchmarkkauksella, mutta opinnäytetyötämme varten käytimme ainoastaan haastattelun litterointia. Kuopion Nuortentalon aluepäällikön haastattelu toteutettiin kyselytutkimuksena.

5.1 Haastattelu velkaneuvontaan

Haastattelimme keväällä 2024 Hanna-Mari Mikkosta Kuopion ennakoivan talousneuvonnan asiantuntijaa Kuopion ulosottolaitokselta ja Heikki Savolaista oikeusaputoimiston talous- ja velkaneuvojaa. Heiltä saimme tietoa ennakoivaan talous- ja velkaneuvontaan liittyen. Velkaneuvojat kertoivat tulevansa mielellään vierailulle Kuopion Nuortentalolle syksyn 2024 aikana, jolloin aikomuksemme oli järjestää heidän kanssaan yhteistyössä infotilaisuus Kuopion Nuortentalon nuorille. Valitettavasti heidän aikatauluunsa ei sopinut vierailu ennen marraskuuta, jolloin opinnäytetyömme oli jo palautettava. Sovimme heidän kanssaan, että voimme käydä yksittäisten nuorten kanssa velkaneuvolassa, mikäli katsomme sen tarpeelliseksi. Saimme joka tapauksessa kattavasti tietoa heidän toiminnastaan haastattelun sekä sähköpostiviestien kautta. (Mikkonen & Savolainen 2024.)

Velkaneuvonnan haastattelussa Heikki Savolainen ja Hanna Mari Mikkonen kertoivat tekevänsä yhteistyössä ennakoivaa talousneuvontaa, jonka tarkoituksena on ehkäistä velkaantumista ja tuoda tietoa velkaantumisesta, velkojen järjestelämisestä ja ulosotosta. He järjestävät tilaisuuksia Pohjois-Savon alueella ja ennakoivaa talousneuvontaa he ovat tehneet haastatteluhetkellä noin kahden vuoden ajan. Toiminnan aloittamisen taustalla oli kansalaisten jatkuva ylivelkaantuminen ja ylivelkaantumisen kasvaminen, jota hillitsemään toiminta aloitettiin. Haastateltavat kertoivat kouluttavansa ammattilaisia ja esiintyvät myös somessa vastaamassa kysymyksiin.

Talousneuvolassa velkaneuvojat ovat kontaktissa asiakkaisiin paneutuen asiakkaiden talousasioihin. Ennakoivalla talousneuvonnalla on olemassa valtakunnallinen Talousneuvola, joita Pohjois-Savossa on kolme. Talousneuvola on matalan kynnyksen palvelu, jonne kuka tahansa voi ottaa yhteyttä talouteen liittyvissä asioissa. Toiveena olisi, että yhteyttä otettaisiin ajoissa.

Velkaneuvonnassa on huomattu ylisukupolvisuus asiakaskunnassa. Tähän on vaikuttanut rahankäytön opettelu perheessä, joka on jäänyt kesken tai siihen on saatu huonoja vinkkejä. Talousvaikeuksiin voi joutua kuka tahansa, eikä taloushaasteet ole välttämättä kiinni sosioekonomisesta asemasta. Velkaantumisen taustalla on yleensä elämäntilanteiden muutoksia, erotilanteita, työttömyyttä, sairastumista ja työkyvyttömyyttä. Peli -ja päihderiippuvuus näkyvät myös velkaantuneiden joukossa. Koska velkaneuvonnassa ei tule ilmi asiakkaiden diagnoosit, ei haastateltavilla ollut tietoa, näkyykö velkaantumista esimerkiksi neurologisia haasteita omaavilla enemmän. ADHD:n aiheuttamasta rahankäytön hallitsemattomuudesta on velkaneuvonnassa tullut jonkinlaista tuntumaa. Haastateltavilla oli kokemusta siitä, kuinka lääkityksen aloittaminen on auttanut asiakasta saamaan raha-asiansa kuntoon. Kolmessa kymmenessä vuodessa on tapahtunut suuri muutos rahan käytössä, sillä ennen oli tehtävä töitä ja säästää jos tarvitsi jotain. Nyt on mahdollista ottaa pikavippejä, eikä säästämiseen ole malttia. Myös konkreettisen rahan käyttö on jäänyt ja raha liikkuu vain korteilla.

Velkaneuvonnassa on huomattu ryhmien paineet nuorten rahan käytössä, sillä nuoret haluavat tehdä samoja asioita kuin muut, eivätkä halua näyttää köyhyyttään. Tämä saattaa johtaa velkaantumiseen. Kavereiden puolesta velkaantuminen on yksi velkaantumisen syy nuorilla, jos esimerkiksi lupaa maksaa kaverille puhelimen, eikä tämä maksa velkaa takaisin. Alaikäisen on vaikeampi velkaantua, sillä he eivät pysty ostamaan osamaksuilla tai ottamaan pikavippejä. Alaikäiset ovat kuitenkin saattaneet onnistua velkaantumaan peleissä, joista vastuu on sitten vanhemmalla. Myös jotkut vanhemmat ovat saattaneet velkaantua lapsen puolesta. Nuoret ohjautuvat velkaneuvontaan Vamoksen, Ohjaamon, sosiaalityön tai vanhempien kautta. Koulussa annettu opetus taloustaitoihin liittyen saattaa tuntua nuorista pakkopullalta ja asiasta kiinnostutaan vasta kun omaa rahaa on käytössä enemmän. Talousinfot peruskouluissa ja ammattioppilaitoksilla sekä webinaarit yhdeksäsluokkalaisille ovat yksi osa nuorille annettavaa talousopetusta. Tapahtumissa ja messuilla oleminen ja siellä nuorten kanssa juttelu ja tehdyt kyselyt ovat olleet yksi tapa lähestyä heitä näissä asioissa. Säästäminen ja budjetointi ovat niitä tärkeitä asioita, joilla talous saadaan hallintaan. Velkaneuvonnasta toivotaan nuorten parissa olevia ammattilaisia pitämään rahapuhetta yllä ja puhumaan suoraan ja kysellä nuorilta talousasioista.

Velkaneuvojien mukaan Taloudenhallinnan työkirja nuorille sekä opetushallituksen sivuilla oleva digitaalinen peli Massivaara ovat hyviä tapoja perehdyttää taloudenhallintaan liittyviä taitoja. Velkaneuvojat pitivät tärkeänä sitä, ettei velkojen kanssa tulisi jäädä yksin, vaan kertoa

siitä jollekin, sillä siitä taakka kevenee ja velkaneuvonta auttaa siinä, miten asiaa lähdetään hoitamaan. (H-M. Mikkonen & H. Savolainen, henkilökohtainen tiedonanto, 17.4.2024)

Talous- ja velkaneuvonnan verkkosivustoilla on koottu tietoa, miten menetellä, jos eteen tulee taloudellisia vaikeuksia. Talous- ja velkaneuvonnan saamiseksi voi käyttää chattiä, asioida sähköisesti, soittaa sinne tai sopia tapaaminen kasvotusten. Sivustolta löytyy muun muassa vinkkejä siihen, miten rahankäyttöä voi lähteä suunnittelemaan ja mitä asioita tulisi ottaa huomioon, jos harkitsee lainan ottamista. (oikeus.fi 2024b.)

Inka Palokangas oli tehnyt velkaneuvonnasta jutun Viikkosavon kaupunkilehteen 28.3.2024, johon hän oli haastatellut talous- ja velkaneuvoja Heikki Savolaista. Heikki Savolaisen mukaan asiakkaat ohjautuvat velkaneuvontaan yleensä sosiaalihuollon, ulosoton ja kirkon diakoniatyön kautta. Talousahdingon takia velkaneuvontaan hakeutuu kaikenikäisiä ihmisiä. Monenlaiset syyt ajavat ihmisiä talousongelmiin, kuten avioero, työttömyys ja sairaudet. Velkaneuvontaan hakeudutaan yleensä liian myöhään ja yhtenä syynä siihen on tilanteeseen liittyvä häpeä. Navigaattorissa toimii talousneuvola, johon voi ottaa yhteyttä matalalla kynnyksellä. Velkaneuvojat etsivät ratkaisuja asiakkaan kanssa taloudelliseen tilanteeseen ja suunnittelevat taloutta yhdessä. (Palokangas 2024.)

Tutustuimme mielenkiinnostamme Massivaara peliin, josta Heikki Savolainen ja Hanna-Mari Mikkonen antoivat vinkin haastatellessamme heitä. Massivaara peli löytyy opetushallituksen sivuilta. Velkaneuvojat kehuivat peliä hyväksi keinoksi saada nuori pohtimaan rahankäyttöään. Pelissä pelaaja liikkuu kuvitteellisessa verkkoympäristössä kohdaten taloudenhallintaan liittyviä haasteita. Kun pelissä pääsee eläytymään todelliseen tilanteeseen, se pistää miettimään, miksi kuvitteellisen henkilön valinnat ovat johtaneet vaikeuksiin. (Opetushallitus 2024.)

5.2 Kuopion Nuortentalon aluepäällikön haastattelu

Teimme haastattelun Aivoliiton palvelut oy:n Kuopion Nuortentalon aluepäällikkö Mirva Korhoselle työn kehittämisen näkökulmasta. Mirva Korhonen on ammatiltaan sosionomi (YAMK), sairaanhoitaja (AMK) sekä neuropsykiatrinen valmentaja. Haastattelussa hän kertoi Nuortentalotoiminnan toiminta-ajatuksena olevan asiakkaiden tukeminen. Tuetussa asumisessa asuu nuoria, joilla on neuropsykiatrinen erityisvaikeus, kehityksellinen kielihäiriö tai nuori hyötyy muuten Nuortentalon tarjoamista palveluista. Tavoitteena hän kertoi olevan asiakkaiden itenäistymisen, sekä arjessa selviytymisen ja toimintakyvyn tukemisen. Tavoitteena on myös

nostaa esille palvelutarvetta yhteiskunnassa järjestämällä koulutuksia ja tuottamalla ja kehittämällä niitä. Mirva Korhonen kertoi Nuortentalotoiminnan toimintaperiaatteina olevan turvallisen, luotettavan ja asiantuntevan palvelun tarjoamisen, joka vastaa jokaisen asiakkaan tarpeeseen. Arvoja toiminnassa ovat tavoitteellisuus, toivo, turvallisuus ja erilaisuuden hyväksyminen. Toiminnassa tavoitteena on nuoren siirtyminen asteittain itsenäiseen asumiseen, osallistaminen päivätoimintaan, sosiaalisten taitojen edistäminen, toimintakyvyn tukeminen, itsetunnon ja positiivisen minäkuvan vahvistaminen, voimavaralähtöisyys sekä yksilöllisen ja itsemääräämisoikeuden huomioiminen. Työotteena on kuntouttava ja neuropsykiatrinen työote.

Mirva Korhosen mukaan kehittämisorientaatio näkyy jokapäiväisessä työskentelyssä ja vaikuttavuus näkyy tavoitteiden asettamisessa ja niiden arvioimisena sekä yhteistyönä eri verkostojen kanssa. Vaikuttavuus näkyy asiakkaan elämänlaadun, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn parane misena. Nuortentalon toiminta on asiakaslähtöistä ja heidän osallisuuttaan tukevaa. Vaikutta vuuden ja tavoitteiden mittaamisen on vaikeaa, koska heillä ei ole käytössä mittareita. Vaitiolo velvollisuus on yksi asia, joka hankaloittaa työn vaikuttavuuden esille tuomista. Työn jatkuva arviointi on tärkeää ja sen perusteella voidaan arvioida sitä, tehdäänkö asioita oikein ja oikeaan aikaan. Mirva Korhonen pitää tärkeänä toimintakulttuurin ja vuorovaikutuksen avoimena pysymistä. Hän pohti vastauksissaan sitä, että syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle paljon enemmän, kuin nuori, joka esimerkiksi työllistyy, jonka takia työn taloudelliset hyödyt olisi tärkeää saada yhteiskunnassa näkyville ja mittavaksi. Kehittämistoimia ei ollut haastattelun aikana menossa, sillä heille oli silloin tulossa organisaatiomuutos eli liiketoiminnan siirtyminen Hoivatie Oy:lle. Opinnäytetyömme on kuitenkin yksi kehittämistoimi, jonka hän vastauksissaan mainitsi. Tulevaisuudessa Mirva Korhonen näkee asumispalvelujen tarpeen yhä isompana, koska ennaltaehkäisevää työtä on vähennetty. Tuetussa asumisessa asiakkaiden saamat tukituntimäärät vähenevät, joka vaikuttaa työn laatuun. Asiakkaiden haasteet ovat tulleet moninaisiksi ja verkostotyön määrä on kasvanut. Hänen mukaansa tarvitaan yhä enemmän monialaisempaa osaamista ja jatkuvaa kouluttautumista työn ohessa. Yhteiskunnallisten muutosten vaikutus tulee näkymään tulevaisuudessa siinä, että asiakkaiden ohjautuminen palveluiden piiriin tapahtuu liian myöhäisessä vaiheessa, jolloin nuoren tilanne on usein jo kriisiytynyt. Mirva Korhonen kertoi neuropsykiatristen asiakkaiden jäävän vaille tukea. Tällä alalla työmäärä on lisääntymässä ja työntekijöiden tulee hallita yhä laajempia kokonaisuuksia sekä sietää epävarmuutta. (M. Korhonen, henkilökohtainen tiedonanto 14.6. 2024.)

5.2 Kyselyn ja kuukausibudjetoinnin toteutus

Lähdimme toteuttamaan kyselyä ja kuukausibudjetoinnin tekemistä nuorille syksyn 2024 aikana. Työmme tarkoitus oli auttaa nuoria taloudenhallinnan haasteissa yhdessä työryhmän kanssa. Kuukausibudjetoinnin tekemisen toteutimme nuorten kanssa tekemällä sitä Excel-sovelluksella tehtyyn taulukkoon. Olimme sopineet etukäteen nuorten kanssa, että ohjaamme ja opetamme heitä budjetointitaulukon tekemisessä heidän omilla tietokoneillaan.

Haastattelun Nuortentalon nuorille teimme Webropol-sovelluksella. Aloitimme haastattelun lähettämällä nuorille viestin ohjaajien puhelimesta, jossa kerroimme kyselystä sekä annoimme ajan haastattelun ajankohdalle. Menimme sovitusti nuoren asunnolle, jossa kerroimme lisää haastattelusta sekä siitä, että heidän henkilöllisyytensä ei tule ilmi haastattelusta. Annoimme heille käyttöön QR-koodin, jolla he pääsivät vastaamaan kyselyyn anonymisti.

Nuoret saivat kyselyn kätevästi auki puhelimellaan ja avasimme kysymyksiä samalla, jos he eivät ymmärtäneet mitä ne tarkoittivat. Kysymyksillä halusimme selvittää, tietävätkö nuoret, mitä tuloja he saavat, onko heillä velkaa, tarvitsevatko he apua raha-asioidensa hoitamisessa ja keneltä he saavat apua.

5.3 Kvalitatiivisuus ja kvantitatiivisuus

Opinnäytetyömme tutkimuksellinen osa oli Nuortentalon nuorille tehty kysely. Raine Vallin teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin mainitaan, että tutkimuskyselyjä tehdään yhä useammin sähköisinä niin suoraan koehenkilöille kohdistettuina kuin erilaisten sosiaalisten alustojen kautta. Teoksessa kerrotaan, että sähköinen kysely on kasvattanut suosiota etenkin kaupallisessa tarkoituksessa mutta myös tutkimustyössä. Tällaisia kyselyjä voidaan rakentaa ulkoasultaan monipuolisiksi ja miellyttäväiksi; visuaalisuus on sähköisten kyselyiden vahvuus. (Valli 2014, 117.) Valitsimme kyselytutkimuksen haastattelumenetelmäksi, koska se oli mielestämme hyvä kohderyhmällemme. Perustelemme valintaamme sen yksinkertaisuudella, helppokäyttöisyydellä ja se antaa meille riittävästi dataa tutkimukseemme. Olemme tyytyväisiä siihen, että kaikki nuoret osallistuivat mielellään haastatteluun. Näin saimme riittävän laajan otannan kyselyn analysointia varten. Kimmo Vehkalahden teoksessa kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät mainitaan, että kyselytutkimus on tärkeä tapa kerätä ja tarkastella tietoa muun muassa

erilaisista yhteiskunnallisista ilmiöistä, ihmisten toiminnasta, mielipiteistä, asenteista ja arvoista. Tämänäyttöiset kiinnostuksen kohteet ovat sekä moniulotteisia että monimutkaisia. (Vehkalahti 2014, 11.)

Opinnäytetyössämme olemme käyttäneet sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Jessica Abbadian blogitekstissä määritellään nämä tutkimusmenetelmät seuraavalla tavalla; kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskitytään ymmärtämään yksilön kokemuksia ja näkökulmia havainnoimalla ja haastatteleamalla, kun taas kvantitatiivisessa tutkimuksessa analysoidaan ja tehdään johtopäätöksiä numeeristen tietojen perusteella (Abbadia 2023). Korostamme, että opinnäytetyömme tutkimuksellisessa osuudessa ja sitä analysoidessa laadullinen ja määrällinen tutkimus ovat vahvasti vuorovaikutuksessa toisiinsa. Toimiessamme ohjaajina Nuortentalolla teemme jatkuvaa havainnointia nuorten elämästä ja heidän taloudenpidostaan. Ymmärrämme syy-seuraussuhteita. Nämä kokemukset näkyvät opinnäytetyömme kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen osuus näkyy numeerisina tuloksina kyselyssä. Tulokset antavat yksityiskohtaista tietoa tutkimuksessa. Kimmo Vehkalahden teoksessa todetaan, että usein määrällisellä tutkimusotteella tavoitellaan yleiskäsityksiä ja laadullisilla menetelmillä pureudutaan yksityiskohtiin. Hän mainitsee, ettei tutkimusote ratkaise kaikkea vaan myös tilastollisilla menetelmillä päästään yksityiskohtiin ja että samassa tutkimuksessa hyödynnetään molempia lähestymistapoja. (Vehkalahti 2014,13.)

6 TUOTOS

Olemme tehneet Kuopion Nuortentalolle muuttaville nuorille alkukartoituskyselylomakkeen, jonka perusteella nuori voi vastata mihin hän tarvitsee tukea taloudenhallinnassa. Kysely olisi ollut mahdollista tehdä sähköisenä kyselynä, mutta organisaatiolta tulleen toiveen mukaan paperiset versiot palvelevat parhaiten ja niiden käyttöönottonen ohjaajien työkaluksi on kätevää.

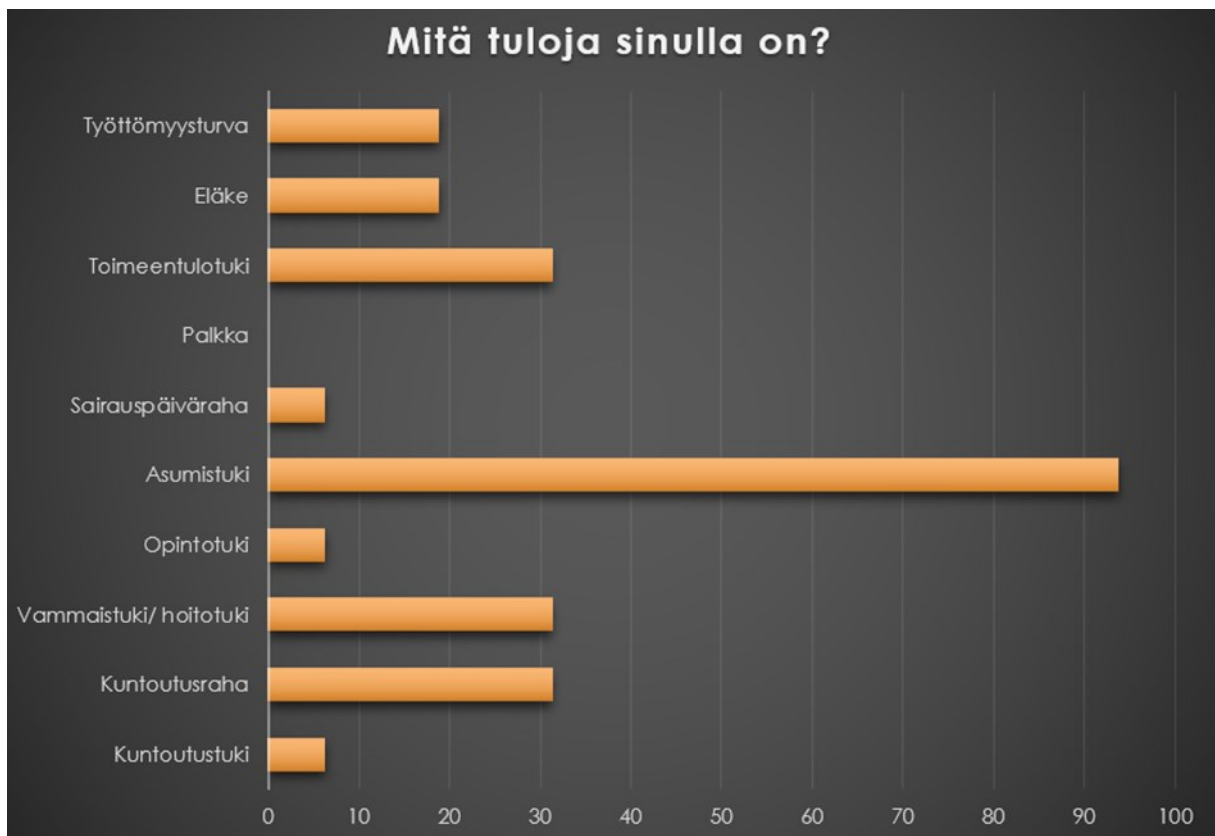
Toteutimme kyselyn taloudenhallintaan liittyen kaikille niille viidelletoista nuorelle, jotka jo asuvat Nuortentalolla ja vastausprosentti oli 100 %. Käytimme kyselyssä samankaltaisia kysymyksiä, joita alkukartoituskaavakkeessa on. Kyselyssä emme käyttäneet henkilötietoja vaan annoimme nuorille QR-koodin, jonka kautta he pääsivät vastaamaan haastatteluun anonyymisti. Valitsimme Webropol -sovelluksen haastatteluiden tekemiseen, koska sen avulla saa helposti yhdistettyä kyselyn, raportin ja analyysin. Vastausten avulla pystyimme luomaan kaavioita, jotka avaavat opinnäytetyön lukijalle tutkimuksen sisältöä. Kysely toimii myös mittarina Nuortentalolle; saimme käsityksen millaista tukea nuoret tarvitsevat talousasioissa.

Teimme nuorten kanssa kuukausibudjetointia laatimaamme Excel -taulukkoa apuna käyttäen. Excel -taulukon käyttö on helppoa, sillä se laskee taulukkoon vietyjen lukujen summat yhteen automaattisesti. Taulukkoa on helppo käyttää jatkossakin Nuortentalolle muuttavien uusien nuorten kanssa. Jos joku heistä haluaisi tehdä budjetointia paperille, teimme sitä varten Excel taulukosta selkeän ja yksinkertaisen version tulostettavaksi. Paperiversion käyttöä emme kuitenkaan itse kokeilleet käytännössä. Talouskasvatuksen oppaassa tuotiin budjetoinnin merkitystä esille taloudenhallinnan välineenä. Taulukkoon tulee merkata kaikki kuukauden tulot ja menot, jolloin saadaan kokonaiskuva siitä, onko rahaa jäänyt yli ja sen jälkeen voi miettiä mihin sitä käyttää ja olisiko säästäminen aiheellista. Jos taas menot ovat isommat kuin tulot, tulisi pysähtyä miettimään, sillä yli varojen eläminen voi johtaa velkaantumiseen. Oppaassa on kerrottu verkko-ostamisen vaaroista ja laadittu muistilista, joka auttaa arvioimaan myyjän luotettavuutta ja sitä mitä tulisi huomioida ostoksia tehdessä. (Leino & Mäkilä & Salmi 2023, 16, 19.)

7 ANALYSOINTIA

7.1 Kyselyn vastausten analysointia

Teimme kaikille viidelletoista Kuopion Nuortentalolla asuville nuorelle kyselyn taloudenhallintaan liittyen Webropol -sovelluksella. Kuvio yksi esittää nuorten tulon lähteet heidän itsensä kertomina.

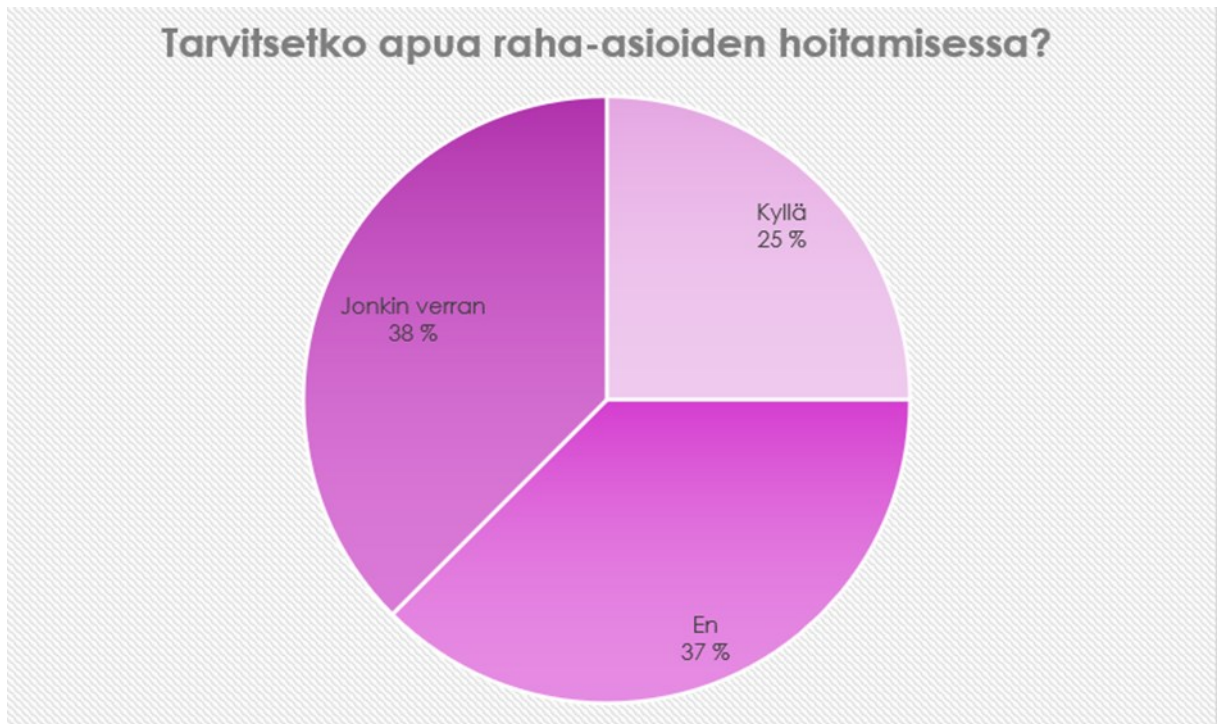

Kuvio 2. Kuvio kuvaa nuorten tulon lähteet heidän itsensä kuvaamina.

Nuorten vastauksista kävi ilmi, että heistä kolmasosa sai kuntoutusrahaa, vammaistukea tai hoitotukea. Työttömyysturvaa ja eläkettä vastaajista sai 20 %. Kuntoutustukea, sairauspäivärahaa ja opintotukea sai 7 % vastaajista. Kaikki vastaajat saivat asumistukea. Yksikään nuorista ei saanut palkkatuloa. Kolmasosa vastaajista kertoi saavansa toimeentulotukea.

Kun nuoret vastasivat kysymyksiin, olimme tukena avaamassa ja sanoittamassa mitä kysymykset tarkoittavat. Nuoret merkkasivat tulot sillä tietämyksellä mikä heillä oli. Emme puuttuneet siihen, jos tiesimme sieltä jonkun tulolajin puuttuvan. Huomasimme jälkepäin tuloksia analysoidessamme, sekä kollegoittemme kanssa keskustellessa, että osa oli jättänyt merkkäämatta

tulojaan. Tämä antoi meille tietoa siitä, ettei kohderyhmämme nuorista kaikilla ole välttämättä käsitystä, mitä tuloja he saavat, vaikka he vastasivatkin kyselyssä tietävänsä ne.

Kuvio 3. Kuvio kuvaa nuorten avun tarvetta raha-asioiden hoitamisessa.

Raha-asioiden hoitamisessa apua kertoi tarvitsevänsä 25 %, jonkin verran apua tarvitsi 37 % ja ei ollenkaan apua vastasi 38 %. Mielestämme apua tarvitsemattomien vastausprosentti on iso ja se kertonee lähinnä sen, että nuori kykenee omasta mielestään itsenäisesti hoitamaan raha-asiansa, mutta todellisuudessa niiden hoitaminen ei onnistu ilman ohjaamista. Mielestämme kohderyhmämme nuorista kaikki tarvitsevat apua raha-asioidensa hoitamisessa. Osalle tuen tarve on pienempää, esimerkiksi muistuttelua laskujen maksamisesta. Suurin osa heistä tarvitsee ohjaajan läsnäoloa laskuja maksaessa tai apua niiden maksamiseen yhdessä. Toiset tarvitsevat suunnitteluapua siinä, mitä ruokaa he voivat ostaa pienellä budjetillaan ja osa nuorista tarvitsee muistuttelua siitä, ettei heillä ole varaa tilata tai ostaa haluamiansa tuotteita.

Vastauksista oli hienoa huomata, että vain 20 % nuorista oli velkaa. Yli puolet velkaantuneista eivät tieneet miten paljon velkaa heillä on, 17 % velkaantuneista kertoi sitä olevan yli 1000 €. Osa nuorista saa apua velkojensa hoitoon edunvalvojaltaan, joten kun edunvalvoja on ottanut nuoren raha-asiat hoidettavakseen, ei nuori ole välttämättä ymmärrä tai haluakaan tietää kuinka paljon velkaa on hoidettavana. Osa nuorista on kertonut velkataakan pudonneen hartioiltaan edunvalvojan astuttua kuvioihin.

Vain alle puolet nuorista kertoi tekevänsä budjetointia, eli tulojen ja menojen seuranta ja puolet vastaajista kertoi tarvitsevänsä apua sen tekemisessä. Tämän kyselyn aikana emme olleet vielä aloittaneet budjetoinnin tekemistä nuorten kanssa, joten sitä haluavat pääsivät tekemään sitä kanssamme kyselyn jälkeen.

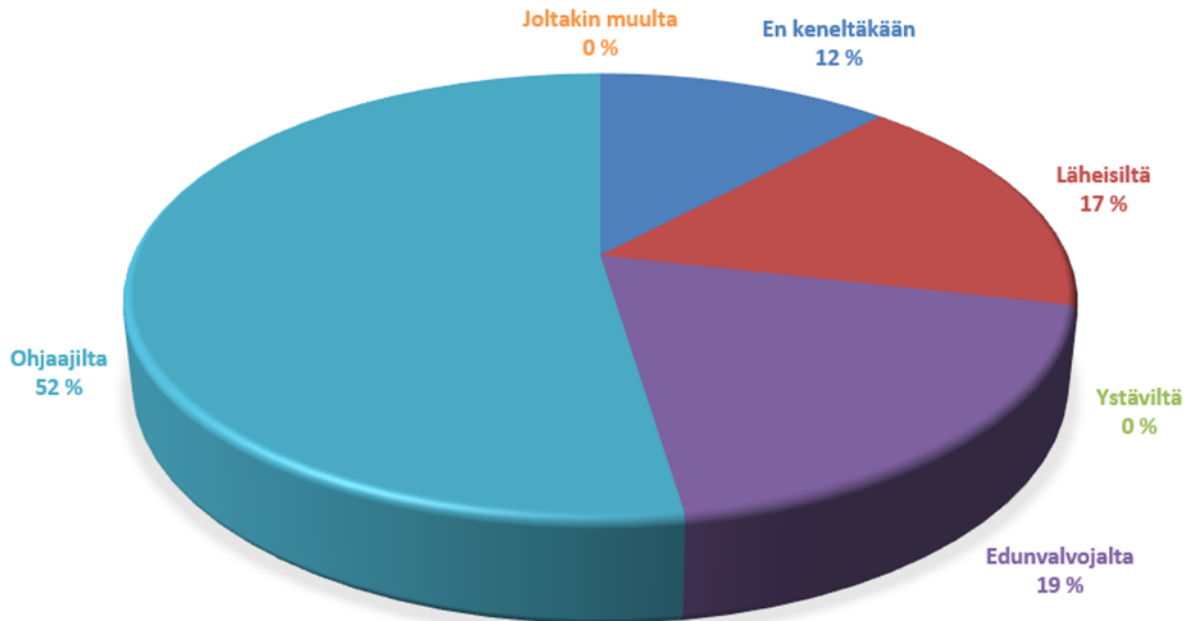
Suoratoistopalveluihin käytti rahaa vastaajista 38 % ja niihin kului n. alle 20 € kuukaudessa. Olimme ajatelleet suoratoistopalveluihin kuluvan enemmän rahaa, mutta suurin osa vastaajista kertoi käyttävänsä suoratoistopalveluita vanhempansa tai jonkun muun läheisen tunnuksilla.

Kysymykseen harrastusmenoista 75 % vastasi, ettei niitä ole. Tämä vastaa käsitystämme nuorten harrastamisesta. Tulos on sikäli huolestuttava, sillä olisi hyvä, jos nuorilla olisi joku mieluinen harrastus. Harrastus toisi sisältöä nuoren elämään ja tähän me ohjaajina heitä kannustamme. Raha ei mielestämme ole esteenä harrastuksille, sillä paljon löytyy maksuttomia vaihtoehtoja. Nuortentalon nuorilla on myös mahdollisuus saada sosiaalityöntekijöiltä varoja harrastusmenoihin. Kohderyhmämme harrastamattomuuteen mainittakoon syiksi esimerkiksi sosiaalisten tilanteiden pelko ja psyykkisten voimavarojen puute.

Selvitimme kyselyssä nuorten tarvetta ohjaukselle kauppakäynneille. Vastauksissa oli hajontaa. Kyselystä ilmenee, että enemmistö vastaajista toivoi ohjaajaa mukaan kauppareissulle ainakin joskus. Kokemukseemme perustuen kaupassa käynnin haasteisiin vaikuttaa lähtemisen vaikeus ja sosiaalisten tilanteiden pelko. Nuorilla voi olla hahmottamisen vaikeutta kaupassa, esimerkiksi tuotteiden löytäminen voi olla haastavaa. Usein rahat ovat niin vähissä, että nuoren kanssa on laskettava ostosten summia yhteen, jotta rahat riittävät. Isoimmista hankinnoista jotkut nuorista selviävät itsenäisesti ja osa heistä tarvitsee tukea; viittaamme tässä muiden muassa huonekalu, tietokone tai puhelinhankintoihin. Usealla Nuortentalon nuorella on viikko-ohjelmaan merkitty kaupassa käynti yhdessä ohjaajan kanssa.

Kysyimme nuorilta, miten he suunnittelevat kauppa-ostoksia etukäteen. Suurin osa kyselyyn vastaajista kertoi suunnittelevansa ostoksia. Tutkimuksen prosenttiosuus vahvistaa havaintojamme, sillä moni nuorista tekee ostoslistan jääkaapin oveen tai sähköisesti puhelimeen. Kauppaostosten suunnitteluun kannustaminen on myös tärkeä osa ohjaustyötämme. Se on tärkeää, koska se vähentää heräteostosten tekemistä ja saa rahan riittämään. On tavallista, että nuorella voi olla vain pullorahat käytössä ja ruokaa olisi saatava pariksi päiväksi. Tällöin mietimme tarkkaan yhdessä nuoren kanssa mitä ostaa.

**KENELTÄ SAAT APUA TALOUSASIOIDEN HOITAMISESSA
(LASKUJEN MAKSAMINEN, KAUPASSA KÄYMINEN,
BUDJETOINNIN SUUNNITELUSSA)?**

Kuvio 4. Kuvan kaavio kuvaa sitä, keneltä nuoret saavat apua talousasioiden hoitamisessa.

Kysymyksessä, joka liittyi avun tarpeeseen talousasioiden hoitamisessa, vastauksista ilmeni, että ohjaajien apu on nuorille tärkeää. Nuoret ovat kertoneet meille arvostavansa tukea tässä asiassa. Joissain tapauksissa nuoren talousasioita hoitaa heidän vanhempansa. Kokemuksemme mukaan tällainen käytäntö johtaa helposti ristiriitoihin nuoren ja vanhemman välillä. Joissakin tapauksissa yleinen edunvalvonta voi olla parempi vaihtoehto. Ne nuoret, joilla on edunvalvoja, pitävät tätä hyvänä asiana ja he kokevat helpottuneensa, ettei heidän tarvitse stressata raha-asioita.

Oleellinen kysymys tutkimuksessamme oli, jääkö nuorelle rahaa säästöön. Vastaukset hieman yllättivät meidät, sillä 62 % ilmoitti rahaa jäävän säästöön. Tästä ohjaajilla on eri käsitys, sillä useat nuorista sinnittelevät pienen budjetin kanssa, eikä raha riitä edes arkimenoihin. Täydet 100 % kyselyyn vastanneista kertoi tarvitsevansa tukea asioiden hoitamisessa ja hakemusten täyttämässä. Me ohjaajat autamme nuoria ottamaan yhteyttä virastoihin ja menemme heidän mukaansa virastokäynneille. Asia voi koskea esimerkiksi ajokortin, passin tai Kela-etuuden ha-

kemista. Kyseessä voi olla pankkiasioiden hoitamista tai TE-keskuksessa asiointia. Välillä nuoret sanovat hoitavansa asioitaan itsenäisesti, mutta sitten paljastuukin, ettei hakemusta ole saatu aikaiseksi tai se on tehty väärin. Nämä tilanteet vaativat meiltä ohjaajilta valppautta ja nuorten muistuttelua, onko asiat asianmukaisesti hoidettu.

Lähes puolet nuorista sanoi lainaavansa rahaa läheisiltään tai kavereiltaan. Tämä on asia, mistä nuoret eivät meille ohjaajille puhu. Yleensä nuoret kertovat melko avoimesti asioistaan, joten tässä on kehityskohde, miten nuoret voisivat entistä avoimemmin kertoa raha-asioistaan.

Lähes kaikki vastasivat tietävänsä mistä voi saada apua, jos on ongelmia raha-asioiden hoitamisessa. Kysymykseen ei liittynyt lisäkysymystä, johon nuoret olisivat voineet vastata, mitä nämä tahot heidän mielestään ovat. Meillä on sellainen tuntemus, että heillä ei ollut välttämättä tietoa asiasta. Usein nuoret ajattelevat kaiken avun tulevan ohjaajilta, sillä ohjaajat selvittävät eteen tulevia ongelmia heidän kanssaan. Nuortentalon ohjaajat, edunvalvojat ja sosiaalityöntekijät tukevat Nuortentalon nuoria taloudenhallintaan liittyvissä asioissa askarruttavissa kysymyksissä.

7.2 Kuukausibudjetoinnin tekeminen nuorten kanssa

Teimme neljän nuorten kanssa kuukausibudjetointia laatimaamme Excel -taulukkoa käyttäen. Tämä joukko valikoitui Kuopion Nuortentalon aluepäällikön ja ohjaajien toiveesta. Budjetoinnin kokeilun aloitimme kyseiselle joukolle nuoria, jotta pääsimme perehtymään syvemmin heidän taloustilanteensa kartoittamiseen. Lähetimme heille taulukon Nuortentalon ohjaajien sähköpostista, jolloin henkilötietoja ei jäänyt poistettavaksi. Taulukkoon lisättiin tulot ja menot, jotka eriteltiin ensin toisessa sarakkeessa, josta ne siirtyivät automaattisesti menot, tulot ja säästöt taulukkoon. Olimme ajatelleet ensin, että nuoret voisivat kerätä kuitteja ostoksista, mutta juuri kukaan heistä ei saanut säästettyä kuittejaan. Huomasimme parhaaksi ratkaisuksi katsoa menoja tiliotteista, josta nuori näki mitä on ostanut ja mistä ja summat sai siirrettyä kätevästi Excel -taulukkaan. Osa nuorista näki tilatut ruuat sovelluksista, joista he olivat tilanneet niitä.

Taulukossa on jokaiselle kuukaudelle oma sivu ja se tehtiin vuodeksi eteenpäin. Nuoren on helppo seurata talouttaan taulukosta joko yksin tai yhdessä ohjaajien kanssa ja vertailla eri kuukausien tilannetta, jääkö rahaa säästöön ja minne rahaa on mennyt. Kun omat tulot ja menot näkee taulukossa, tulee rahojen liikehdintä konkreettisemmaksi ja se herättää miettimään, voisiko talouttaan suunnitella paremmin. Nuoret kokivat kuukausibudjetointi työkalun selkeänä ja

helppona täyttää ja he kertoivat siitä olevan paljon apua taloudensuunnittelussa. Heistä oli hyödyllistä se, että taulukossa oli erikseen sarake, jossa näkyi tulot ja menot ja mitä niiden jälkeen jäi käytettäväksi tai säästöön. Saimme välittömästi nuorilta positiivista palautetta budjetoinnin tekemisestä ja näytti sille, että he huomasivat sen tekemisen olevan helppoa ja nopeaa.

Näiden nuorten kanssa teimme budjetointia tietokoneella, mutta sen tekeminen onnistuu myös kännykällä. Haasteina budjetoinnissa koimme sen, ettemme saaneet yhden nuoren kanssa taulukkoa näkymään sellaisessa muodossa, jota hän olisi pystynyt muokkaamaan. Ratkaisimme ongelman etsimällä ja lataamalla ilmaisen sovelluksen Excelistä. Huomasimme myös sen, että nuoret ovat todella näppäriä käyttämään taulukkoa, eikä sen käyttöönottoaminen tuottanut mitään vaikeuksia niillekään nuorille, jotka eivät olleet koskaan käyttäneet kyseistä sovellusta.

8 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Opinnäytetyötä tehdessämme valikoitui kirjallisuutta, joka oli ajankohtaisia ja mielestämme niissä ollut tutkimustieto oli laadukasta. Pehdyimme erilaisiin talousneuvonnan menetelmiin ja sivustoihin, jotka olivat ajankohtaisia sekä luotettavia. Olemme huomioineet, että teksti säilyttää alkuperäien tarkoituksensa ja viittaneet niihin tekstissä ja lähdeluettelossa asianmukaisesti. Pyrimme dokumentoimaan aineistoa niin, että lukija ymmärtää millaista aineisto on ja mitä haluamme tuoda opinnäytetyöllämme esille. Haastattelutilanteissa huomioimme tilan turvallisuuden sekä kysyimme luvan haastattelun käyttämiseen opinnäytetyömme materiaalina. Asiantuntija haastatteluihin emme tarvinneet lupaa organisaatiolta ja saimme haastateltavilta luvan heidän nimensä ja ammattinsa esilletuomiseen työssämme. Velkaneuvontaan tehty haastattelu nauhoitettiin, joten kysyimme etukäteen luvan nauhoittamiselle. Haastateltavat toimivat ammateissa, joiden vuoksi heidän vastauksensa kysymyksiin perustui ammatillisuuteen ja kokemukseen kyseisestä työympäristöstä ja asiakaskunnasta.

Selvitimme organisaatiolta, tarvitsemmeko lupia nuorten kyselyä varten. Koska kysely tehtiin anonymisti, ei lupia tarvinnut. Kysyimme kyselyyn osallistuvilta suullisesti suostumusta kyselytutkimukseen. Informoimme heitä siitä, mihin tarkoitukseen kyselyn tuloksia tulemme käyttämään ja millaisena se näkyy opinnäytetyössämme. Meidän työtämme Nuortentalon ohjaajina sitoo vaitiolovelvollisuus, joka antaa nuorille luottamuksen siihen, ettei heidän henkilötietojaan tai henkilökohtaisia asioita tule esille työpaikan ulkopuolella. Emme käyttäneet tunnisteeellisiä henkilötietoja, emmekä tehneet niistä muistiinpanoja itsellemme. Kun käytimme työpaikalla muistiinpanoja, joihin olimme merkanneet tietoja haastateltavista, hävitimme ne silppurilla. Meille ei syntynyt opinnäytetyöprosessimme aikana muuta aineistoa, joka tulisi hävittää. Vastasimme molemmat opinnäytetyön vastuista, kuten kirjoittamisesta, haastatteluista, informoinnista, tallentamista, varmuuskopioimisesta ja aineiston jakamisesta. Noudatimme Humanistisen ammattikorkeakoulun ohjeistusta opinnäytetyötä tehdessämme. Informoimme opinnäytetyön tilaajaa ja tutkimukseen osallistuvia opinnäytetyön prosessin aikana ja teimme tiivistä yhteistyötä heidän sekä opinnäytetyön ohjaajan kanssa.

Nuorille tehtävän kyselyn toteutimme anonymisti käyttämällä QR-koodia, jonka avulla kysely avautui nuorten omille kännyköille. Kuukausibudjetoitua varten tehdyn pohjan lähetimme Nuortentalon ohjaajien sähköpostista, jolloin ei syntynyt henkilökisteriä tuhottavaksi. Kerroimme nuorille jo paljon ennen kyselyn toteuttamista tulevasta opinnäytetyöstämme, ja siitä

miten se tulee näkymään ohjauskäynneillämme. Tehdessämme kyselyä nuorille kunnioitimme heidän vastauksiaan niitä muuttamatta.

Kuukausibudjetointia tehdessämme varmistimme nuorilta, onko heille sopivaa, että olemme ohjaajina mukana tekemässä sitä ja sopiiko heille, jos näemme samalla heidän tulojaan ja ostoskuittejaan, joista saimme tietoja budjetointitaulukkoon. Nuortentalolla ohjaajat ovat tietoisia nuorten saamista tuloista, sillä etuushakemuksia tehdään heidän kanssaan yhdessä. Tässäkin työntekijöiden vaihtoluovollisuus on nuorten turvana. Teimme selväksi, että budjetointityökalu on juuri heitä itseään varten ja ohjaajina me haluamme vain auttaa heitä saamaan talousasioitaan hallintaan. Kerroimme, että opinnäytetyötämme varten emme käytä heidän tekemiään kuukausibudjetoiteja, vaan analysoimme ainoastaan yleisellä tasolla niiden tekemisen onnistumista ja esittelemme tyhjän budjetointitaulukon.

Kunnioitimme nuorten omaa kotia. Sovimme tapaamiset budjetoinnin tekemiseen sekä kyselyyn vastaamiseen etukäteen, jolloin nuori tiesi, mitä on odotettavissa ohjaajan käynnillä. Kävimme anonymiteettia läpi useasti jokaisen nuoren kanssa korostaaksemme sen tärkeyttä. Pyrimme myös luomaan yhteisiin työskentelyhetkiimme luottamuksen ja turvallisen ilmapiirin tunteen.

9 YHTEENVETO JA POHDINTAA OMASTA NÄKÖKULMASTA

Opinnäytetyön aloitimme keväällä 2024. Aihe ehdotus oli tullut alun perin ilmoille aluepäällikkö Mirva Korhosen ehdotuksesta, josta se sitten muokkaantui tarpeen, sekä työryhmän kanssa pohdintojen ja keskustelujen myötä lopulliseksi versioksi. Opinnäytetyöprosessimme aikana työskentelimme molemmat Kuopion Nuortentalolla ohjaajan tehtävissä. Pitkin kesää juttelimme nuorille opinnäytetyöhömmme liittyvästä aiheesta ja niistä tehtävistä, joita he tulisivat tekemään kanssamme syksyn 2024 aikana.

Keräämäämme tieto neurokehityksellisistä häiriöistä ja taloudenhallinnasta sekä työkalujen käyttöönottoaminen ja niiden esitleminen on yhtenä esimerkkinä taloudenhallinnan ohjaamistyöstä. Eri organisaatioiden on mahdollista käyttää samantyyllisiä menetelmiä ja soveltaa niitä itselleen toimiviksi. Opinnäytetyömme antaa näkökulmaa aiheesta tulevien opinnäytetöiden tekijöille. Verkostoidemme kautta voimme jakaa tietoa aiheesta sekä soveltaa työkalujen käyttämistä erilaisten asiakasryhmien ohjaamistyössä.

Haastatteluista ja nuorten kanssa tehtävistä kuukausibudjetoinneista saimme arvokasta materiaalia opinnäytetyöhömmme sekä näimme tuloksia siitä, oliko niiden tekemisestä hyötyä nuorille sekä ohjaajille. Mielestämme alkukartoituslomakkeen, kuukausibudjetointi-ohjelman ja kyselyn luominen onnistui hyvin ja ne palvelivat käyttäjiä. Meidän näkökulmastamme yhteistyö sujui hienosti haastateltavien, työnantajan ja nuorten kanssa. Saimme palautetta ja korjasimme ja kehitimme toimintaamme sen perusteella. Meidän kannaltamme oli harmillista, että emme päässeet toteuttamaan infotilaisuutta velkaneuvonnan kanssa, mutta kaikki heiltä saatu tieto tuki opinnäytetyöprosessiamme.

Kaikki Nuortentalon nuoret osallistuivat tekemäämme kyselyyn ja kiitokseksi vastaamisesta antamamme suklaalevyt innostivat heitä osallistumaan. Haastatteluja tehtäessä huomasimme, että nuoret tarvitsivat jonkin verran apua kysymysten avaamisessa. Vastauksista nousi esille nuorten ajatus, että he selviävät itsenäisesti raha-asioidensa hoitamisesta, vaikka käytännössä asia on toisin. Kyselyn vastausten myötä saimme koontia siitä, mitä nuoret tietävät omasta taloudellisesta tilanteestaan ja saimme tietoa mihin nuoret kaipaavat apua raha-asioidensa hoitamisessa.

Kuukausibudjetoinnin tekeminen nuorten kanssa sujui hyvin ja nuoret oppivat nopeasi käyttämään taulukkoa. Vaikka omista raha- asioista puhuminen saattaa tuntua henkilökohtaiselta, nämä nuoret suhtautuivat siihen avoimesti ja kokivat budjetoinnin tekemisestä olevan hyötyä. Olisi ollut hedelmällistä päästä näkemään kuukausibudjetoinnin tekemistä ja siitä saatavia hyötyjä pidemmällä aikavälillä.

Opimme opinnäytetyöprosessin myötä taloudenhallinnasta lisää ja saimme tietoa minne asiakkaita on mahdollista ohjata, jos heillä on ongelmia taloudenhallintaan liittyen. Haasteina oli aikatauluttaminen, mutta onnistuimme siinä hyvällä suunnittelulla. Opinnäytetyöprosessissa tarvittiin joustavuutta, kun asiat eivät menneet aina suunnitellusti. Opimme myös käyttämään Webropol -sovellusta, joka ei ollut meille ennestään tuttu sekä harjaannuimme lisää Excel -taulukoiden tekemisessä.

9.1 Jatkokäyttö työkaluille

Tilaaaja sai käyttöönsä alkukartoituslomakkeen Nuortentalolle muuttavien nuorten taloudenhallinnan selvittämiseksi sekä siihen, missä he tarvitsevat apua. Koska opinnäytetyöprosessimme aikana Nuortentalolle ei muuttanut uusia nuoria, emme päässet kokeilemaan kaavakkeen täyttämistä. Kaavake löytyy kätevästi jokaisen ohjaajan tietokoneelta, josta he saavat sen tarvittaessa käyttöönsä.

Kuukausibudjetoinnin Excel -työkalu jäi tilaajalle vapaaseen käyttöön ja tallensimme sen ohjaajien työkoneelle, josta sen on helposti lähetettävissä niille nuorille, jotka ovat aloittamassa budjetoinnin tekemistä. Budjetointityökalun käyttöönottamisen myötä työntekijät pääsivät näkemään sen tekemistä käytännössä ja kuulivat miten sen käyttö yhdessä nuoren kanssa toteutui.

Kävimme esittelemässä työkalut tilaajalle ja ohjeistimme heitä niiden käytössä. Toivomme, että Kuopion Nuortentalon ohjaajat ja nuoret tulevat käyttämään työkaluja ja hyötyvät niistä. Lähetimme tilaajalle koonnit kyselystä sekä haastattelukysymykset, jotta he voivat käyttää kyselykaavakkeita ja analysoinnin tuloksia muidenkin Hoivatien yksiköiden tarpeisiin.

10 TILAAJAN PALAUTE

Tilaaaja oli kuuntelemassa suunnitelmiamme, antoi vinkkejä ja esitti toiveita koko prosessin ajan. Saimme tilaaajan palautteen kirjallisena ennen seminaariesitystä, joten meillä oli vielä mahdollisuus muokata tekstiä palautteen perusteella. Tilaaajan mielestä opinnäytetyön aihe oli ajankohtainen ja tuotos toiveiden mukainen. Tuotoksena syntyneet alkukartoituskyselylomake ja kuukausibudjetoinnin Excel-pohja ovat tilaajalle tärkeitä työkaluja ja mittareita tuetussa asumisessa. Työkalujen käyttöä tarjotaan myös muihin Hoivatien avopalveluihin ja yksiköihin. Tilaaajan mielestä talouden hallinnan ohjaus on tärkeää, sillä se ehkäisee syrjäytymistä. Opinnäytetyössämme käsiteltiin heidän mielestään laajasti erilaisia tiedonkeruumenetelmiä. Tilaaaja mainitsi kaikkein asiakkaiden osallistuneen mielellään kyselyyn, ja nuorten tekemä kuukausibudjetoinnin nuoret olivat kokeneet tärkeäksi. Niiden tekeminen nuorten kanssa vahvasti osallisuutta ja asiakaslähtöisyyttä. Työhyvinvoinnin nostaminen opinnäytetyössä oli jäänyt tilaaajan mielestä hiukan irralliseksi. Tarkensimme asiaa ja muokkasimme sitä palautteen perusteella.

Tilaaajan mielestä pääsimme tavoitteeseemme, sillä saimme nuorille työkalun budjetoinnin tekemiseen ja laadimme alkukartoituslomakkeen, jolla on mahdollisuus selvittää nuorten avun tarvetta talousasioiden ohjaamisessa. Lomakkeet olivat heidän mielestään selkeät ja niissä oli huomioitu visuaalisuus ja käytännöllisyys. Jatkokäyttöä varten he toivovat saavansa lomakkeet digiversoiksi. Työskentelymme opinnäytetyöprosessin aikana Kuopion Nuortentalolla oli koettu kasvattavan meidän ymmärrystämme ja luottamuksen ilmapiiriä. Riskinä koettiin ohjaajan tehtävien ja kehittämistyön tekijän roolien sekoittuminen. Yhteistyö oli tilaaajan mielestä sujuvaa ja he haluavat kuulla vielä meiltä siitä, mitä itse opimme prosessista. Tilaaaja toivoi vielä kaikki koosteet itselleen kyselystä, joten lähetimme ne heille.

LÄHTEET

- Abbadia, J. (2023). *What's the Difference: Qualitative vs Quantitative Research?*. Haettu 27.10.2024 osoitteesta <https://mindthegraph.com/blog/qualitative-vs-quantitative-research/>
- Aivoliitto (2024). *Kuopion Nuortentalo*. Haettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.aivoliitto.fi/nuortentalo/asumispalvelut/kuopion-nuortentalo/#ea0fa034>
- Autismiliitto (2022a.). *Neurokehitykselliset häiriöt*. Haettu 12.9.2024 osoitteesta <https://autismiliitto.fi/autismi/erilaista-autismia/neuropsykiatriset-hairiot/>
- Autismiliitto (2022b.). *Neurokehitykselliset häiriöt*. Haettu 12.9.2024 osoitteesta <https://autismiliitto.fi/autismi/erilaista-autismia/neuropsykiatriset-hairiot/>
- Diakonissalaitos (2023). *Taloustaitohanke*. Haettu 20.10.2024 osoitteesta <https://www.hdl.fi/vamos/taloustaitohanke/>
- Hoivatie (2024). *Hoivatien esittely*. Haettu 20.10.2024 osoitteesta <https://www.hoivatie.fi/fi/hoivatie/>
- Jyväskylän yliopisto (2024). *Nuorten talousosaamisbarometri*. Haettu 10.10.2024 osoitteesta <https://www.jyu.fi/fi/hankkeet/nuorten-talousosaamisbarometri>
- Jääntti, E. & Savinainen, R. (2018). *Nepsyt, erityistä elämää*. Karisto Oy.
- Järvensivu, A. (6.2.2020). *Kehittämispäiviä ja työyhteisön kehittämistä*. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Haettu 6.8.2024 osoitteesta <https://www.humak.fi/blogit/kehittamispaiivia-ja-tyoyhteison-kehittamista/>
- Kallio, J & Hakovirta M. (2020). *Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus*. Vastapaino.
- Koivu, A. & Laitila, K. (2023). *Opas talouskasvatukseen itsenäistyvän ADHD- nuoren taloudenhallinnan tueksi* [Amk-opinnäytetyö, Satakunnan ammattikorkeakoulu]. Thesus. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/812220/Koivu_Laitila.pdf?sequence=2&is-Allowed=y
- Kuluttajaliitto (2022). *Pieni talousopas*. Haettu 21.8.2024 osoitteesta <https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/pieni-talousopas/>
- Laki holhoustoimesta 442/1999 1§.*
- Leino, E., Mäkilä, H. & Salmi, N. (2023). *Talouskasvatuksen opas*. Haettu 12.8.2024 osoitteesta <https://nuortenakatemia.fi/wp-content/uploads/2023/10/Talouskasvatusopas-2023-sivut.pdf>
- Lusardi, A. (2019). *Financial Well-Being of the Millennial Generation: An In-Depth Analysis of its Drivers and Implications*. Haettu 6.9.2024 osoitteesta <https://gflec.org/wp-content/uploads/2019/12/Financial-Well-Being-of-the-Millennial-Generation-Paper-20191122.pdf>

- Marttaliitto (2023). *Talouden suunnittelu eli budjetointi*. Haettu 10.6.2024 osoitteesta <https://www.martat.fi/omat-rahautaloudenhallinnan-perustaidot/talouden-suunnittelu/>
- Niskanen, T. & Jussila V. (2024). *Nepsy materiaalipakki ammattilaiselle*. Santalahti. *Nuorisolaki 1258/2016*.
- Oikeus.fi. (2024a). *Talous- ja velkaneuvonta*. Haettu 3.9.2024 osoitteesta <https://oikeus.fi/talousjavelkaneuvonta/fi/index.htm>
- Oikeus. fi (2024b). *Edunvalvonta*. Haettu 27.8.2024 osoitteesta <https://oikeus.fi/edunvalvonta/fi/index.html>
- Opetushallitus (2024). *Oma talouden hallinta ja suunnittelu*. Haettu 3.3.2024 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oman-talouden-hallinta-ja-suunnittelu>
- Opetushallitus (2024). *Massivaara-oppimisympäristö*. Haettu 10.10.2024 osoitteesta <https://www.thinglink.com/card/1732434337539817958>
- Palonkangas, I. (28.3.2024). Kuopion velkaneuvonnassa noin kuukauden jonot: ”Saa nähdä, millainen rytinäkevät on tulossa”. *Viikkosavo*. <https://www.viikkosavo.fi/paikalliset/6662697>
- Raijas, A. (1.2.2021). Suomen Pankin ajankohtaisia artikkeleita taloudesta. *Nuoret ja oman talouden hallinta – miten nuorille tulisi puhua taloudesta?*. Haettu 10.6.2024 osoitteesta <https://www.eurojatalous.fi/fi/blogit/2021/nuoret-ja-oman-talouden-hallinta-miten-nuorille-tulisi-puhua-taloudesta/>
- Ruutu.fi. (2024). *Raharemontti*. Haettu 11.10.2024 osoitteesta <https://www.ruutu.fi/ohjelmat/raharemontti>
- Savikuja, T. & Puustjärvi, H. (2022). *Nepsy -opas. Tukea neuropsykiatrisiin haasteisiin*. PS-kustannus.
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014 1§)*.
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014 2 §)*.
- Suikkanen, H. (2023). *Nuoren ADHD-opas*. PS-kustannus.
- Suomi.fi (2022). *Työn kehittäminen*. Haettu 7.8.2024 osoitteesta. <https://www.suomi.fi/haku?p=1&q=ty%C3%B6n%20kehitt%C3%A4minen&sl=false>
- Takuusäätiö (2024). *Tietoa takuusäätiöstä*. Haettu 26.10.2024 osoitteesta <https://www.takuusaatio.fi/>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2018). *Yhteiskehittäminen*. Haettu 3.11.2024 <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/yhteiskehittaminen>
- Työterveyslaitos (2024). *Työn kehittäminen*. Haettu 7.8.2024 osoitteesta <https://www.ttl.fi/teemat/tyoohyvinvointi-ja-tyokyky/resilientti-organisaatio/tunnista-tyon-pulmakohdat>

Understood (2023). *ADHD and managing money*. Haettu 21.8.2024 osoitteesta <https://www.understood.org/en/articles/adhd-money-management>

Valli, R. (2018). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. PS-kustannus.

Vehkalahti, K. (2014). Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Oy Finn Lectura Ab.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko (2024). *Tukea rahahuoliin*. Haettu 1.9.2024 osoitteesta <https://evl.fi/apua-ja-tukea/rahahuolet/>

Ulosottolaitos (2024). *Tietoa ulosotosta*. Haettu 15.9.2024 osoitteesta <https://ulosottolaitos.fi/fi/index/tietoaulosotosta/ulosotontehtavat.html>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelun kysymykset nuorille.

Kuopion Nuortentalo
Tässä sinulta kysytään asioita taloudenhallintaan liittyen. Sinun henkilötietojasi ei käytetä tässä kyselyssä .

Tiedätkö mitä tuloja sinulla on ?

Kyllä
 Ei
 En tiedä

Mitä tuloja sinulla on?

Kuntoutustuki
 Kuntoutusraha
 Vammaistuki/ hoitotuki
 Opintotuki
 Asumistuki
 Sairauspäiväraha
 Palkka
 Toimeentulotuki
 Eläke
 Työttömyysturva

Teetkö budjetointia (tulojen ja menojen seuranta)?

Kyllä
 En

Tarvitsetko apua kuukausibudjetoinnin tekemisessä?

Kyllä
 Ei

Onko sinulla suoratoistopalveluita ja jos on, niin kuinka paljon niihin kuluu kuukaudessa rahaa?

Ei
 Kyllä, €/kk

Onko sinulla harrastusmenoja?

Ei
 Kyllä, €/kk

Tarvitsetko apua raha-asioiden hoitamisessa (esim.laskujen maksamisessa)?

- Kyllä
- Jonkin verran
- En

Onko sinulla velkaa?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Jos sinulla on velkaa, onko sitä....

- Alle 100€
- Alle 500€
- Alle 1000€
- Yli 1000
- En osaa sanoa

Tarvitsetko ohjaajan mukaan kauppaan?

- Kyllä
- Ei
- Joskus

Suunnitteletko ruokasostoksiasi etukäteen?

- Kyllä
- Ei

Keneltä saat apua talousasioiden hoitamisessa (laskujen maksaminen, kaupassa käyminen, budjetoinnin suunnittelussa)?

- En keneltäkään
- Läheisiltä
- Ystäviltä
- Edunvalvojalta
- Ohjaajilta
- Joltakin muulta (esim. KELA:n työntekijä, Navigaattori, sosiaalityöntekijä)

Jääkö sinulla rahaa säästöön?

- Kyllä
 Ei

Tarvitsen apua virastoasioiden hoitamisessa ja hakemusten täyttämässä?
(pankki, KELA, työvoimatoimisto)

- Kyllä
 Ei

Lainaatko rahaa läheisiltäsi, ystäviltäsi tai tutuiltaisi?

- Kyllä
 Ei

Tiedätkö mistä saat apua, jos sinulla on ongelmia raha-asioiden hoitamisessa?

- Kyllä
 Ei

Liite 3. Kuva alkukartoituskyselylomakkeesta.

Alkukartoituslomake Kuopion Nuortentalo

Tässä lomakkeessa sinulta kysytään asioita taloudenhallintaasi liittyen.

Nimi: _____ **Osoite:** _____

1. Mitä tuloja sinulla on?

• Sairauspäiväraha	☐	• Opintotuki	☐
• Kuntoutustuki	☐	• Asumistuki	☐
• Kuntoutusraha	☐	• Työmarkkinatuki	☐
• Vammaistuki/ hoitotuki	☐	• Palkka	☐
• Toimeentulotuki	☐	• Asumistuki	☐
		• Eläke	☐

2. Jos olet tarvinnut apua raha-asioiden hoitamisessa, niin kuka sinua on auttanut?

• Ei kukaan	☐	• Edunvalvoja	☐
• Läheiset	☐	• Joku muu (esim KELA:n työntekijä, sosiaalityöntekijä, Navigaattori)	☐
• Ohjaajat	☐		
• Ystävät	☐		

	Kyllä	Ei
3. Tarvitsetko apua virastoasioiden hoitamisessa, kuten kaavakkeiden täyttämässä ja asioidessasi esim. KELA:lla, työvoimatoimistossa ja pankissa?	☐	☐
4. Tarvitsetko apua raha-asioiden hoitamisessa esim. laskujen maksamisessa?	☐	☐
5. Tarvitsetko ohjaajan mukaan kauppaan?	☐	☐
6. Suunnitteletko kauppaostoksiasi etukäteen?	☐	☐
7. Onko sinulla suoratoistopalveluita ja jos on, kuinka paljon niihin menee kuukaudessa rahaa? _____€	☐	☐
8. Onko sinulla harrastusmenoja ja jos on, kuinka paljon niihin kuluu kuukaudessa rahaa? _____€	☐	☐
9. Onko sinulla velkaa?	☐	☐
10. Onko sinulla säästöjä?	☐	☐
11. Teetkö budjetointia (tulojen ja menojen seuranta)?	☐	☐
12. Tarvitsetko apua kuukausibudjetoinnin tekemisessä?	☐	☐
13. Lainaatko rahaa ystäviltäsi ja sukulaisiltasi?	☐	☐

Liite 4. Tilaajan palaute.

Neurokehityksellisiä häiriöitä omaavan nuoren taloudenhallinnan ohjaus

Pasi Mähönen ja Anne Sorjanen

Tilaajan palaute / Hoivatie Oy, Kuopion Nuortentalo

Opinnäytetyön aihe on erittäin ajankohtainen ja tuotos on tilaajan toiveiden mukainen. Tuotoksena syntyneet alkukartoituskyselylomake ja kuukausibudjetoinnin Excel-pohja ovat jatkossa tärkeitä työkaluja ja jopa mittareita tuetussa asumisessa. Tarkoituksena on tarjota näitä käyttöön myös muihin Hoivatien avopalveluihin ja yksiköihin. Yhteiskunnallinen taloudellinen tilanne on haastava, mikä heijastuu suoraan nuorten elämään ja talouden hallintaan. Kaikki syrjäytymistä ehkäisevä toiminta kuten talouden hallinnan ohjaus on tärkeää.

Opinnäytetyössä on kyse kehittämistyöstä, jossa on käytetty laajasti ja ansiokkaasti erilaisia tiedonkeruumenetelmiä. Kaikki asiakkaat osallistuivat mielellään kyselyyn ja tekivät kuukausibudjetointia, koska he kokivat asian itselleen tärkeäksi. Kyse oli yhteiskehittämisestä, joka vahvistaa osallisuutta ja asiakaslähtöisyyttä. Työhyvinvointi on yksi osa työn kehittämistä, mutta sen osuuden esille nostaminen jäi hiukan irralliseksi työssä.

Työn tavoitteena oli saada tuetussa asumisessa asuville nuorille työkalu budjetoinnin tekemistä varten ja laatia alkukartoituslomake avuksi selvittämään nuoren tarvetta talousasioiden ohjaamisessa. Tarkoituksena oli auttaa nuoria taloudenhallinnan haasteissa. Nämä työlle asetetut tavoitteet toteutuivat erinomaisesti. Molemmat lomakkeet on laadittu selkeästi ja niissä on huomioitu visuaalisuus sekä käytännöllisyys. Keskustelimme opinnäytetyön tekijöiden kanssa siitä, että lomakkeet olisi hyvä saada jatkossa organisaation toimesta digiversioiksi, jotta ne olisivat helpommin asiakkaiden saavutettavissa.

Opinnäytetyön tekijät työskentelivät työn tekemisen aikana ohjaajan tehtävissä Nuortentalolla, mikä kasvatti heidän ymmärrystään ja luottamuksellista ilmapiiriä. Tässä oli myös riskinä ohjaajan ja tutkijan roolien sekoittuminen. Opinnäytetyön aihe oli laaja ja menetelmät moninaisia, joten prosessin rajaaminen ei ollut helppoa. Kävimme tästä keskustelua ja yhteistyö oli kokonaisuudessaan sujuvaa. Haluamme tilaajana vielä kuulla, mitä itse opitte tästä prosessista. Toivomme myös, että saamme kaikille asiakkaille toteutetun kyselyn tulokset eli kysymyskohtaiset vastaukset koosteena käyttöömmee.